

Kesä 1964.19.5.-64.

29.4. oli alettu purkaa huoneessa D101 olevaa itä-länsi suuntaista väliseinää, jonka alaosa^{on} muodostaa kaksi suurta kaariaukkoa ja näiden välinen pilari. Muurin leveys ylhäältä oli n. 90 cm. N. 190 cm päässä ylhäältä oli eteläsivulla porrastus ja muuri leveni 115-110 cm paksuiseksi. Seuraava porrastus oli 350 cm päässä ylhäältä, tällä kertaa pohjoissivulla. Tällöin muurin leveys oli 150 cm. Muurin yläpinta oli molemmista päistä hieman laskeva. Muurissa oli koko pituudelta cm päässä yläreunasta kivien väliin muuratut peltilevyt, jotka ulottuivat n. 10-15 cm päähän muurin pinnasta ulospäin. (Kuva 1.)

Yläosassa 15 ja 25 cm päässä yläreunasta oli kaksi vedenpoistoaukkoa, joiden etäisyys toisistaan oli 375 cm. Aukot oli muurattu tiilleistä. Vedenpoistoaukko vyöhykkeessä oli laastin seassa tiilimurskaa.

Muurin kivet olivat selvästi varveittain, varvien välit tasoitettu 5-10 cm paksulla laastilla. Vedenpoistoaukkovyöhykkeestä alaspäin laasti oli hyvin kovaa. (Näyte) Muurin reunoissa oli käytetty hyvin pitkiä ja kapeita kiviä. (165-100 cm x 10-20 cm) Samanlaisia pitkiä kiviä oli käytetty myös paikka paikoin sidekivinä.

Eteläpatterilla jatkettu N 102:n ja N 103:n väliseinän purkamista. Laasti erittäin kovaa (näyte). Muuri on muurausliitteessä eteläpatterin pohjoisseinään.

Kurttiini V:n ulkopuolella Pikkuportin bastionin puoleisessa päässä kaivettu anturoiden kaivantoja. Itäisimmässä kaivannossa anturan ulkopuolella kaksi muurin suuntaista hirttä täytemaassa. 80 cm anturan yläreunasta alaspäin alkaa hiesu. Sen päällä tummaa maata n. 10-15 cm (sisältää lahojätteitä y,m.)

Pystypaalut alkavat anturan alta. (Piirretty)

20.5.-64.

Siipi D:n väliseinän purkaminen jatkuu. Länsiseinän holvien kantaa tullut esiin muurin takaa. Se oli n. 40-50 cm korkea ja 15 cm syvä.

Muurin pohjoisseinän parrunkolot olivat tasolla +93.85 (alareunat) ja niitä oli neljä. Kolot olivat puolikuun muotoiset.

Muurin eteläseinässä oli kaksi riviä parrunkoloja, molemmissa neljä. Ylin rivi tasosta + 92.80 ylöspäin, alempi rivi n. tasolla + 92.15/10 (alareuna). Läntisin kolo oli tiilillä umpeen murattu. Parrunkolojen leveydet vaihtelevat 25-35 cm, korkeudet 17-25-28, syvyydet 20-25-35 cm (kuva 2).

Eteläpatterin muurin purkaminen jatkuu.

Kurttiini V:n puolustustason alaosa uuden puolustuskäytävän tasoon asti alettu murata.

Vesiportin bastionin työt jatkuvat sisäpuolen pohjoisivulla sekä ulkopuolella luoteisivulla.

Isolla linnanpihalla, eteläpatterin edustalla oleva koe-kuoppa; Nykyisestä pihatasosta alaspäin n. 50-60 cm paksuudelta, multaa, sen alla n. 50 cm:n kerros laastia / pieniä kiviä, muurin vieressä runsaasti tiilenpalasia. Kaivannon länsi - ja pohjoisreunalla laastikerroksen alla n. 5 cm paksu hiesukerros. Näiden kerrosten alla kulttuurikerros, jossa luita, tiilimurskaa ja hiesua epämääräisinä kerroksina. Tämä kerros jatkuu n.40 cm muurin alareunan alapuolelle.

21.5.-64.

Työt kuten edellä.

25.5.-64

Siipi D:n välimuurin purkaminen jatkuu. Tiiliholvien paksuus 53 cm, tehty kiilaamalla ylhäältä päin. (Katso kuva 3)

Vesiportin bastionin ulkopuolella, luoteissivulla nurkka-antura valettu.

Luiskan muuraaminen jatkuu.

Kurttiini V:n ulkopuolen anturoiden kaivauksia jatkettu.

Eteläpatterin N 101:n ja N 102:n väliseinän purkaminen jatkuu.

Eerikintornin sisäpuolella kaivettu vedenpoistokanavan kaivantoa, saavutettu muurin alareuna, joka on tasolla +77.00- +76.70. Muurin alaosa oli murattu hyvin suurista kivistä n. 1 m korkeudelta. Alimmat kivet ilman laastia, pelkän hiesun päällä.

Rautaportin länsipuoleinen E-tornin kaivanto; Tehty maaleikkaus kaivannon poikki (katso pohja). Leikkaus ulottuu n. 260 cm:n päähän Eerikintornista (kuva 4).

Kurttiini V:n suuntaisessa kaivannossa on 230 cm päässä kurttiinista kaivannon pohjoisseinämässä havaittavissa seuraavat kerrokset alkaen n. 650 cm päästä Rautaportista: 5 cm paksu kulttuurikerros, joka kasvaa nopeasti 50 cm:iin ja n. 850 cm päässä Rautaportista muuttuu runsaasti kiviä sisältäväksi. Se laskee edelleen tasoon + 77.60.

Tämän kerroksen alla laastikiila, joka päättyy n. 700 cm päässä Rautaportista. Sen alla jälleen kulttuurimaata (luita, tiilimurskaa seassa).

26.5.-64.

Siipi D:n väliseinän purkaminen jatkuu.

Vesiportin bastionin sisäpihan pohjoissivun portin idänpuoleisen muurin alle alettu kaivaa anturan kaivantoa. Portin itäpielen muodostaa n. 120-130 cm leveä uloke, joka ulottuu n. 20-28 cm paksuudelta muurista etelään. Tämän ulokkeen (mahd. muurinjäännös) alaosa päättyi itäisivulla n. 60 cm leveydeltä tasoon + 77.87, länsisivulla tasoon + 77.72. Ulokkeen itäreunasta jouduttiin ottamaan irtonaisia kiviä pois n. 40 cm korkeudelta.

Vesiportin bastionin pihalla alettiin kaivaa sadevesiviemärin kaivantoa mainitusta portin itäkulman kaivannosta kasematti S 111:een.

27.5.-64.

Vesiportin bastionin pihan kaivannossa tuli tasosta +77.56 esille mukulakivistä tehty kouru, leveys 45-50cm. Molemmat reunat korkeammalla, ilman laastia. Mahdollisesti sadevesikanava. Sen alla santahiekkakerros, jonka leveys oli 170 cm. Kanavan suunta oli luode - kaakko (kuva 5).

Portin itäpuolen kaivannossa on muurin vierestä, ulokkeen alta paljastunut kiveys, joka ulottuu n. 100cm päähän muurista ja samoin 100 cm päähän portinpielestä muurin suuntaan. Kivien välissä vain siellä täällä laastia. Kiveyksen ja muurin väliin n. 4 cm rako, joka on täynnä tiilimurskan sekaista tummaa maata (multaa). Muurin alareunan tasosta (+ 76.40) alaspäin on seassa lahoja puujätteitä n. 30 cm paksuudelta.

Kiveys alkaa n. tasosta + 77.50. Kiveys jatkuu porttiaukon editse luoteeseen, kivien välissä runsaasti multaa (kuva 6). N. 120 cm päässä itäisestä portinpielestä on sauma, joka alaosastaan levenee 10-20 cm leveäksi raaksi. Sauma alkaa ylhäällä tasosta + 77.15. (Valok.)

Eerikintornin pohja ulkoreunalla tasolla + 76.60. Alimmat kivet hyvin suuria, suoraan hiesun päällä, ilman laastia (n. 1 m korkeudella).

Täytemaan poisto Eerikintornin ulkopuolella jatkuu.

Siipi D:n välimuuri purettu, vain holvien kannat jäljellä.

Kurttiini V:n ulkopuolella, sen itäosan anturoiden kaivannoissa hyvin tiheää ristikköä. (Katso kuva 7 ja 8 A)

28.5.-64.

Vesiportin bastionin pihassa sadevesiviemärin kaivannossa tullut esille pohjois-etelä suuntainen muuri, samoin pohjahirsistöä. Taso +77.00 muurin yläpinta, hirret alkaen tasosta

+ 76.68 (kuva 6).

Vesiportin pohjoissivun portin itäpuolen kaivannossa muurin alareuna sauman länsipuolella tasossa + 76.40 ja sen itäpuolella tasossa + 76.24. Muurien väliin jäävässä raossa oli ollut ainakin kaksi hirttä kohtisuorassa muurin pituussuuntaan. Näistä oli enää jäljellä vain joitakin lahoja pätkiä sekä sauman vasemmanpuoleisessa muurissa kaksi laastiin jäänyttä painannetta (kuva 9 B).

Sauman oikeanpuoleista itäistä muuria jouduttiin purkamaan alaosasta n. 130 cm. Tällöin tuli näkyviin läntisen muurin sisimmäinen sivu, jossa olivat jo mainitut pari hirttä. Tämän muurin sisäsivu (itäsivu) nousee jyrkästi etureunan tasosta + 76.40 tasoon +76.70. Muurin alla on hiesukerros, joka muurin etureunassa on vain n. 1 cm, mutta kasvaa sitten taaempaan n. 115 cm päässä reunasta n. 25 cm paksuiseksi.

Muurin etureunassa tasosta + 76.40 alaspäin on sama hiesukerros, joka muurin itäkulmassa oli vain n. 1 cm. Se levenee länteen, jolloin sen alareuna tulee tasoon + 76.10. Lähellä itäkulmaa hiesu on tummahkoa, mikä johtuu lahoista puun jätteistä.

Hiesukerroksen alla tumma maakerros, joka koostuu pääasiassa lahoista puujätteistä. Tämä kerros on itäkulman kohdalla 20cm paksu, kapenee länteen n. 10 cm:iin, samoin muurin sisustaa kohden. (Katso kuva 9). Kerros jatkuu muurin alla saumasta itään.

Läntisen muurinosan itäsivu päättyy 115 cm päässä etureunasta muurin sisässä olevaan melko tasaiseen muuraukseen, joka on saman suuntainen muurin ulkoreunan kanssa. Tämä "takaseinä" jatkuu sauman länsipuolella, hieman epäselvänä. Niiden välissä olevassa raossa oli multaa ja irtonaisia kiviä. (Vert. valokuvat)

Erikintornin vesiviemärin kaivannossa alettu kaivaa muurin alle.

29.5.-64.

Alettu kaivaa esille "vesihautaa" Eerikin tornin länsipuolella.

Alettu kaivaa Paksun bastionin portaiden alla olevaa tilaa, N 101:tä.

Siipi D:n välimuurin purkaminen jatkuu.

Alettu kaivaa tallin, T 101:n länsisivun anturoiden kaivantoja.

Kurttiini V:n ulkopuolen (itäpään) anturoiden kaivannoissa muurin etureuna vahvistettu tiheämmällä ristikolla n. 150 cm leveydeltä. Sen jälkeen sidehirret harvenevat n. 150 cm väleihin, juoksuhirret sitävastoin ovat aivan vierä vieressä. Rajakohtaan muodostuu porrastus ylöspäin (siis ensinmainittu ristikko alempana) , koska juoksuhirret ovat nyt sidehirsien päällä (ilman ristiliitosta). Muurin kivet ovat suoraa hirsien päällä, ilman laastikerrosta. (Kuva 8C)

1.6.-64.

Eerikintornin vesihautaa kaivettu esille, maata seulottu koko ajan.

Siipi D:n tyhjentäminen jatkuu.

Huone N 101:n tyhjentäminen jatkuu. Portaat olivat rautakiskojen päällä. N 101:tä täytettäessä portaiden alle oli jäänyt n. 60 cm-70 cm korkea tyhjä tila.

Alettiin kaivaa Pienellä linnanpihalla Vesiportin bastionin puoleisen porttikäytävän itäkulman edustalle sadevesikaivon kaivantoa.

T 101:ssä täytemaan poisto jatkuu. Porttikäytävän puoleisen seinän vieressä, aivan siinä kiinni, pystyssä olevia liuskakiviä.

Tasossa +78.45 (?) oli laastikerros, paksuus n. 6 cm ja sen alla laattakiviä. Laastikerros loppui n. 120 cm päässä Pienen linnanpihan puoleisesta seinästä.

Tasosta + 77.90 alkaa palanut puukerros, jossa tasosta

+ 77.84 alaspäin on palamattomia , lahonneita lankkuja, n.15 cm leveitä. Ne päättyvät tasoon + 77.72. Niiden alla mullansekaista maata.

Puukerroksen päällä oli parin cm paksuinen hiesukerros, sen päällä paikoin laastia n. 1-2 cm. Näiden päällä 28 cm paksuinen sorakerros. Soran päällä parin cm paksuinen kerros, jossa pääasiassa lahopuuta. Tämän jälkeen mullansekainen maa.

2.6.-64.

T 101:ssä alkaa oven pohjoispuolelta pohjoiseen 135 cm päästä muurausta. Kivet eivät ole varveittain, vaan sikin sokin, laasti "heitelty" joukkoon. Muurin korkeus 90 cm, pohjoispäästä se on kuitenkin jonkunverran alempi. Muuraus ei ollut kiinni länsiseinässä (10-20 cm rako). Se ulottui pohjoisseinään asti (ei liitteessä) leveydestä ei ole tietoa, koska se ulottui kaivannon itäreunan sisään.

Vesiportin bastionin pihan kaivannon (sadevesiviemäri) leveys on 70 cm. Kaivannon eteläisestä seinästä tehty maaleikkaus (kuva 10).

Kaivannon pohjalta esiin tulleet hirret: yläreuna tasolla + 76.80 hyvin lahoja, vain muurin länsipuolella.

Kurttiini V:n ulkopuolella itäpäässä valettu 2 anturaa.

Paksun bastionin portaiden alustan (N 101) kaivaminen jatkuu.

Siipi D:n tyhjentäminen jatkuu.

4.6T-64.

T 101:n Pienen linnanpihan puoleisen seinän alareuna on tasolla + 77.20 ?. Alaosassa joitakin hyvin suuria kiviä(n. 60 cm kork.) n. 30 cm paksuudelta, muurin alaosa ilman laastia.

Vesiportin bastionin pihan kaivanto: muurin itäpuolella tasosta + 76.20 alkaen on hirsistö, jossa hirret aivan vierä vieressä, ei ristikköä. Ne ovat suunnilleen koillis- lounais suun-

nassa ja jatkuvat muurin alle. Niiden ja alareunan kivien välissä laastia. Hirret ovat hyvin säilyneitä, puuaines kovaa. Hirsien paksuus n. 20 cm, leveys 30 cm.

Muurin länsipuolella tasossa 76.62 ja 76.68 kaksi hirttä melkein vierä vieressä, suunta koillis - lounainen. Näiden alla tasossa + 75.66, 75.65 3 hirttä paksuus 25-30 cm sekä tasossa 76.00 ja 75.80 kaksi hirttä, jotka ristikkäin. (kuva 6)

Keskellä olevan muurin yläreuna tasossa + 77.00 alareuna + 76.20.

Vesiportin ulkopuolella länsisivulla luiska muurattu ja saumattu. Vesiviemärit ja kaivo asetettu paikoilleen. Välikaivo ympäröity vettä läpäisemättömällä hiesulla. Viemäriputket ympäröity soralla.

Paksun bastionin portaiden alusta N 101 : 260 cm kiskojen alapinnasta alaspäin alkaa täyttemaassa kerros, jossa pääasiassa laastinpaloja, tiilimurskaa ja pieniä kiviä. Samalla tasolla on etelänurkkauksessa suuria kivipaasia, jotka ovat irtonaisia, ilman laastia eikä minkäänlaisessa järjestyksessä (kuva 11)

Pieni linnanpiha : pihan poikki olevan muurin länsipään sadevesikaivon kaivanto. Muurin alapinta tasossa + 77.30. 110cm matkalta alareunasta ylöspäin muuri on tehty pyörökivistä saumaamatta (kuva 12).

8.6.-64.

Eerikintornin sadevesikaivon ja viemäriin anturan valaminen aloitettu.

Muurin alareuna oli tasainen, alla olevan hiedan seassa irtokiviä.

Siipi D:n tyhjennys jatkuu.

Eteläpatterin tyhjennys jatkuu. Koko N 101:n laajuudelta on runsaasti suuria irtolohkareita. Tasosta + 83.70 alaspäin suuria kiviä, niiden alla runsaasti laastinpaloja ja tiili-

murskaa sekä kiviä sisältävää maata. (kuva 11)

Pikkuportin bastionin länsisivun uloke n. 50 cm leveä. Sen alla hirret kahdessa kerroksessa. Kerroksien välissä laastia, samoin niiden ja bastionin pohjakivien välissä. (kuva 7)

10.6.-64.

Vesiportin bastionin pihan kaivannosta on itäisin kivilatomus purettu. Kivet eivät olleet säännöllisenä muurina. Ne ulottuivat portin oikean pielen edustalla olleeseen latomukseen asti. Kivien välissä oli jonkinlaista laastipintaa tasolla + 76.41.

Kurttiini V:n sisäpuolella (5:n ampuma - aukon kohdalla) heti muurin alla juoksuhiirsi, joka on pystyhirsien päällä. Pystyhirsien alapääät vuoltu kolmelta sivulta. Sidehirret ovat liitoksessa mainittuun juoksuhirteen, päättyvät sen sisään. Hirsien liitoksien alla pystyhirret (kuva 8 B).

11.6.-64.

Siipi D:ssä keskellä olevan pilarin pohja : perustettu viettävälle peruskalliolle, antura alimmaisena.

Eerikin tornissa, sisäpuolella on tasossa + 78.00 8 cm leveä laastireunus.

Eerikin tornin ulkopuolella, kaivannon länsiseinässä havaittavissa hiilikerros, joka laskee kurttiin päin. 63 cm päässä Eerikin tornista se on tasolla + 77.75 ja n. 30 cm päässä tornista tasolle + 77.88 (kuva 13).
(?+78.20)
(?+78.30)

17.6.-64.

Alettu purkaa siipi D:ssä huoneen D 102:n väliseinää. (Kuva 14)

18.6.-64.

Pikkuportin länsiseinän anturan kaivannon kaksinkertaisesta ristikosta ylempi harvempi, sidehirsien väli 65 cm. Ristikoiden välissä n. 10 cm-15 cm paksu laastikerros, jossa muutamia kiviä. Ulokkeen alla juoksuhiirsi ja pystyhiirsiä. (Valok.966-971)

22.6.-64.

Alettu kaivaa Pienellä linnanpihalla, Vesiporttiin vievän porttikäytävän oikealla puolella sadevesikaivon kaivantoa. Maa oli jo aikaisemmin Maconin kaivama.

Siipi D:ssä väliseinän purkaminen jatkuu. Ikkuna jatkunut alunperin tasoon + 94.45 45 cm päähän alapuolella olevasta porrastuksesta. Aukon leveys 60 cm. Molemmat pielet jatkuivat pystysuorina mainittuun tasoon. (Kuva 14)

Eerikin tornin anturan korkeus n. 185 cm. Muurin alaosa oli erittäin huonoa, laasti rapautunutta, kivet osittain irrallaan.

Kurttiini V:n sekä sisä- että ulkoreunan alla juoksuhirret alimmaisina. (Kuva 8)

Vesiportin bastionissa S 101:n ja S 111:n välisen muurin alla yhtenäinen laastikerros, hirsistön ja pohjakivien välissä. (Kuva 15)

Eteläpatterin N 102:n ja 203:n välisen muurin purkaminen jatkuu, samoin N101:n tyhjentäminen. Tasosta + 82.54 alaspäin alkaa hiesua sisältävä maakerros. (Kuva 11)

Alettiin kaivaa pääportin vasemmalla, (luoteis) sivulla säännöllinen ristikko muurin edustalla.

Portin oikealla puolen anturan kaivaminen jatkuu, pystypaalut ovat säännöllisissä riveissä, 6 riviä.

23.6.-64.

Pääportin vasen pieli: hirsiristikkö muodostuu itä- länsi suuntaisista hirsistä, jotka tulevat muurin suuntaisina portaiden alta, niitä oli kaksi kappaletta ja ne päättyivät 230 cm päässä lännessä. Kaksi kappaletta koillis - lounais suuntaisia hirsistä oli ristiliitoksessa näiden päällä. Hirsien päät jatkuivat muurin alle. Pystypaaluja.

25.6.-64.

Eteläpatterilla N 101:ssä alemman ampuma-aukon kaaren ala-

reunasta 70 cm alaspäin oli hiilensekainen maakerros n.10-20 cm paksu. Se ulottui n. 150 cm päähän etelämuurista. Sen alla runsaasti pieniä kiviä ja tiilenkappaleita sekä laastinpaloja sisältävä kerros.

Vesihaudan kaivaminen jatkuu. Täyttekiveyksen alla ollut tumma maa jatkuu Eerikin tornin ja F 101:n välissä olevan muurin alle. Tasosta + 77.65 alaspäin oli hiiltä kaivannon pohjoispäässä. (Kuva 16)

Siipi D:n 102:n väliseinä purettu.

26.6.-64.

Pienen linnanpihan kaivannossa 56 cm leveydeltä tummaa maata (kehämuurista mitaten) joukossa pieniä kiviä 4 - 10 cm pitkiä sekä kattohuovan palasia.

T 101:ssä on käytävän puoleisen muurin alareuna tasolla + 77.50. Anturaosan korkeus n. 100 cm. Oven pielestä pohjoiseen 250 cm pituudelta tasosta + 77.60 alaspäin oli hiekkakerros, 57 cm paksu, leveys n. 10 - 20 cm. Hiekkakerroksessa havaittavissa n. 10 cm paksu hiesukerros, joka pohjoispäässä alkaa suoraa muurin alareunasta. Hiekkakerroksen alla hiesu. Kaikki kerrokset laskevat etelään päin.

Pääportin oikean pielen ja bastionin kulman välinen antura valettu.

Vesiportin bastionin pienelle linnanpihalle vievän portin oikean pielen antura valettu. Sadevesikaivo ja putket asetettu paikoilleen.

N 101:ssä 1500- luvun muurin anturan tasolla runsaasti suuria (50 cm-70 cm halk.) kiviä. Anturan vieressä tiilimurskaa n. 100 cm leveydeltä. Itämuurin vieressä lahoja hirrenjätteitä. Länsimuurin alitse tuleva hirsi jatkui N 101:n poikki, koska itämuurissa oli sen pään jättämä 25 cm syvä syvennys.

Meslöffin salin edustallakaivaminen jatkuu. Täyttemaan seassa paikoin n. 50 cm paksuudelta tiilimurskaa ja laastia.

27.6.-64.

Vesihauta: täytekiveys jatkui tiheänä Eerikintornin ja F 101:n välissä olevan muurin ulkoreunaan asti.

Kaivannon reunoilta on tullut esille palaneiden puiden jätteitä.

Pikkuportin bastionin länsisivun kaivanto, ensimmäinen antura kurttiin V:n nurkasta lukien: Tiheä hirsiristikko, sidehirret päällimmäisenä. Maakerrokset viettävät virtaan päin.

(Kuva 17)

29.6.-64.

Pienen linnanpihan eteläportin kaivantoja jatkettu edelleen. Tehty maaleikkaus. (Kuva 18)

N 101:ssä kaivettu anturan tasosta 60 - 70 cm alaspäin. Kaivannon poikki kulkevan hirren länsiseinän kolo oli itäseinän koloa jonkun verran alempana. Maa edelleen täyttemaata: hiekkaa, tiilin - ja laastinpaloja sekä kiviä. Kaivaminen lopetettu.

30.6.-64.

Alettu kaivaa sadevesiviemärin kaivantoa Eerikintornista etelään olevan korkeamman muurin itäsivustalle.

1.7.-64.

T 101:ssä sadevesiviemärin putket asetettu paikoilleen.

Pienellä linnanpihalla sadevesiviemärin putket asetettu paikoilleen. Koillismuurin (portin länsikulmasta länteen) alaosa luonnon^{hirsistä} ~~hirsistä~~, laastia ei näkyvissä. Portin oikealla puolen (länsip.) olevan oven alla iso kynnyskivi n. 150x70 cm. Alaosasta piirretty limitys. (Kuva 12)

Kurttiin V:n ulkopuolella kaivettu Pikkuportin bastionin alle.

Adjutanttin rakennuksessa huoneessa H.202 hakattu rappaus-ta pohjoisseinästä.

2.7.-64.

N 201:n ja N 102:n välisen muurin purkaminen jatkuu, samoin N 102:n tyhjentäminen kivistä.

Eerikintornista etelään olevan muurin itäpuolen kaivannossa maakerrokset viettävät etelään. Täyttemaassa hiilikerros, joka jatkuu koko kaivannon pituudelta. Pohjahiesu nousee pohjoisessa muurin anturan tasolle.

Suvorovin pitkän itäsivun eteläpäässä olevassa anturan kaivannossa vedenpinnan alapuolelta tullut esiin vinottainen koillis - lounais suuntainen risuvyöhyke.

3.7.-64.

Eerikintornista etelään olevan muurin itäpuolen kaivantoa jatkettu pitkin tornin vierustaa pohjoiseen. Tornista itään oleva pikku muuri alitettu.

7.7.-64.

Alettu kaivaa anturoiden sijoja S 101:n eteläsivulle. Laattakivien alla hiekkakerros, sen alla n. 12 cm paksu laastikerros. (Kuva 19)

Siipi D:n tyhjennys jatkuu.

Alettu kaivaa anturan kaivantoja pääportin molemmin puolin.

8.7.-64.

Eerikintornista itään oleva muuri oli pohjoispuolelta epätasainen, osittain sortunut. Alaosassa isoja ja pieniä kiviä sekaisin, yläosan muuraus säännöllisempi. Laasti haurasta. Muuri ei ole liitteessä torniin.

S 101:n anturan kaivannossa, joka alkaa 4 m päässä pääportin itäpielestä kaksi hirsiristikkoa päällekkäin, hieman vinottain toisiinsa nähden. Alempi ristikko tasolla + 76.00.

Kurttiini V:n Pikkuportin nurkan antura: side ja juoksuhirret hyvin tiheässä, n. 13 cm välein. Sidehirret päällimmäisenä. Hiesun ja hirsiristikon välissä oli 6 - 9 cm paksulta rapau-

tunutta laastia. Pystypaalut olivat 110 cm korkeita, päät te-
roitettu kolmelta sivulta.

Kurttiini V:n sisäpuolella sen itäpäässä anturan leveys
35 - 40 cm, laasti rapautunutta. Anturan yläreuna tasolla
+ 77.00, sen korkeus n. 70 cm.

T 101:ssä alkoi valaminen.

9.7.-64.

N 101:ssä oli pohja kokonaan puujätteiden peitossa tasosta
+ 78.70 - + 78.10 alkaen. Pohjois - itämuurin kulman alaosa ta-
sossa + 78.50 ja pohjoismuurin länsipää tasossa + 78.60.

Itämuurin " olka "alkaa tasosta + 79.50. Se on pääasiassa
laastista muodostunut, korkeus 90 cm, leveys 10 - 15 cm. Siinä
on havaittavissa n. 35 cm paksuisen hirren painanne. Olan ala-
osassa, sen ulkoreunassa ja alla lahoa puujätettä koko muurin
pituudelta.

Länsimuurin " olka " alkaa tasosta +78.90 (yläreuna).
Sen korkeus on 65 cm ja se on laastista muodostunut, joukossa
muutamia kiviä. Muurin pohjoispäässä ei ole havaittavissa mai-
nittua olkaa yhtä selvänä. Muurin alareuna tasolla + 78.20.

Etelämuurin anturan leveys on ampuma-aukon kohdalla 20 cm,
mutta se levenee länteen päin ja on leveimmältä kohdaltaan 60 cm.
Länsimuurin ja etelämuurin väliin jää n. 12 cm rako.

Kaivantojen N 102 ja 101 poikki ja niiden välisen muurin
sisällä jatkunut hirsi päättyi itämuuriin, jossa oli hirren pään
kokoinen 25 cm:n syvennys. Sen halkaisija oli 50 cm.

Meslöffin salin edustan kaivannossa on tiililatomuksen ta-
solla suunnilleen muurin suuntaisena 140 cm - 100 cm päässä sii-
tä lahoja hirren jätteitä. (siis n. tasosta + 79.50 alaspäin)

Alettiin kaivaa anturan kaivantoa Pikkuportin bastionin
kaakkoissivulle lähelle eteläkulmaa, joka jätetään ennalleen.
Luiska ei ole yläosastaan liitteessä muuriin, vasta tasosta

+ 76.00 lähtien. Luiskan muurauksessa sementtiä.

Sivun koillispäässä on havaittavissa alempi, suorakulmainen uloke n. 100 cm varsinaisen luiskan alapuolella. Se pistää esiin luiskan alta n. 20 - 30 cm leveydeltä.

Eteläpatterin ulkopuolelle ampuma-aukon edustalle alettiin kaivaa savupiipun perustan kaivantoa. Muurin edustalla olevan anturan kivet ulottuvat n. 100 cm päähän muurista. Kivet ovat hyvin suuria yli 100 cm pitkiä, ilman laastia. Antura alkaa tasosta+ 77.80 ja siinä on havaittavissa kolme porrastusta. Ensimmäinen (ylin) on 45 cm leveä ja ulottuu koko kaivannon pituudelta. Sen korkeus on 20 cm eli yksi kivivarvi. Seuraavat porrastukset vähemmän selviä, myös yhden kivivarvin paksuisia. (Kuva 20).

10.7.-64.

Kurttiin V:n itäpää, sen alusta: neljä kurttiin suuntaista hirttä, joiden päällä muurin kivet. Anturasta alaspäin muuri on hyvin huonoa, laasti rapautunutta, kivet irrallaan.

Meslöffin salin edustalla edelleen lahoja hirrenjätteitä, samoin kurttiin edustalla n. 60 cm päässä siitä, sen suuntaisena.

13.7.-64.

Meslöffin edustalla edelleen täytemaata. Suuria irrallisia kiviä (70 cm pitk.), laastinpalasia, tiilimurskaa ja luita. Hirret alkoivat tasolta 81.00.

"Vesihaudan" kaivannossa on haudan keskusta viettävät pitkät sivut saatu esille. Länsisivu on loivempi. Sen alareunaan muodostuu 10-13 cm levyinen "räystäs" palaneesta lankusta, paks. 3 cm. Se on mahdollisesti jäte hautaa peittäneestä katosta. Räystään alapuolelta alkaa suora, palaneista lankuista muodostunut seinämä. Täyte edelleen pääasiassa kiviä, joiden välissä hiekansekaista multaa.

Suvorovin pitkän itäsivun eteläpäähän kaivannossa oli kolminkertainen, suorakulmainen ristikko. Täyttemaa sisälsi mm. laastia ja tiilimurskaa. Anturaa alettu valaa. (Kuva 21)

Pikkuportin eteläkärjen luiskan alla vain pystypaaluja. Vesipuortin bastionin kasematti S 111:n pohjoisnurkka valettu. Pääportin vasen pieli: muurin alareuna tasolla + 76.65. (Ylimmän tasanteen kohdalla) kuva 22. Porrastasanteen korkeus 86 cm, leveys 100 cm. Sen alla hirret.

14.7.-64.

Meslöffin edustalla 35 cm päässä tiililatoksesta suunnilleen sen suuntaisena, sen eteläpuolella on täyttemaan seassa hyvin lahoja hirsiä, jotka murenevät vähäisestäkin kosketuksesta. Ne loppuvat tasolla +

Kurttiini V:n edustalla, itäpäässä, pitkittäiset hirret aivan toisissaan kiinni. Näiden alla kolme sidehirttä, jotka eivät ole liitteessä edellisiin. Sidehirret aivan hiesun sisällä. (Valokuvat.)

Pikkuportin kärjen länsipuolelle alettu kaivaa uusia anturoita.

15.7.-64.

Paksuun bastioniin johtavista portaista purettu 7 askelmaa, koska N 101 ja N 102:n välistä muuria on alettu purkaa. (kuva 23 ja 11)

Pienen linnanpihan eteläportin (länsip.) pohjoispuolen kaivannossa valettu muuria varten ainoastaan tukikuori, viemäriputket asetettu paikoilleen ja ympäröity soralla. Putket tasolla + 78.18, kaivon yläreuna + 79.89.

Keskuskierreportaista kuninkaansalin ja adjutanttirakennuksen väliseen tilaan antava tiilillä umpeenmuurattu aukko avattu listaa myöten.

Vesihaudan esiinkaivaminen jatkuu.

16.7.-64.

Eteläpatterin ulkopuolella alettu valaa savupiipun anturaa.

Pikkuportin bastionissa pystyhirsien yläpääät keskimäärin tasolla + 75.65. Lounaissivun luiska liitteessä tasosta + 76.50 alaspäin.

Adjutantintorin rakennuksen kehämuurin sisälle vievien portaiden yläpäässä olevasta eteläisestä seinästä alettu poistaa rappausta.

17.7.-64.

Adjutantintorin rakennuksen portaiden yläpäässä olevasta seinästä rappaus poistettu.

Eerikintornin ja siitä etelään olevan muurin itäpuolen kaivanto täytetty.

Alettu porata reikiä siipi D:n kallioon ampumista varten.

20.7.-64.

T 101:ssä kaivantoa alettu täyttää.

Vesihaudan kaivaminen jatkuu.

21.7.-64.

Porattu siipi D:n kalliota.

Pikkuportin bastionin kärjen molemmin puolin olevissa kaivannoissa paalutus hyvin tiheää. Muuri on isohkoista kivistä, hyvää muurausta. Paalujen väleissä hyvin runsaasti pientä kiveä.

22.7.-64.

Ammuttu ensimmäisen kerran siipi D:ssä illalla klo 20.00 jälkeen.

24.7.-64.

Pienellä linnanpihalla kaivettu itäportin eteläpuolella koekaivantoa aivan E 101:n muurin vierustaa alaspäin. Täyte-
maata: hiekkaa, kiviä, tiilimurskaa, laastia, luita.

28.7.-64.

Vesihaudan kaivaminen jatkuu.

29.7.-64.

S 101:n anturoita valetaan.

Siipi D:ssä lopetettu ampuminen.

30.7.-64.

Vesihauta saatu kaivettua.

Eteläpatterin ulkopuolella, sen ja pikkuportin bastionin kulmauksen anturan kaivannossa, muurin ulkopuolella runsaasti tiiliä sisältävä kerros, joka alkaa tasosta + 76.65. Tällöin maassa oli lappeellaan olevia tiiliä, ei kokonaisia (14x6). Tasosta + 76.30 alkaa hirsistö, johon kuuluu Eteläpatterin suuntainen juoksuhirsi sekä sidehirsiiä. Juoksuhirsi alkaa 100 cm päästä muurista (kuva 24).

3.8.-64.

D 101:n tyhjennys ampumisen jäljiltä jatkuu.

Alettu kaivaa E 101:ssä. Koko pohja oli peitetty hiesukeroksella, joka oli paikoin 8 cm paksu. Sen alla laastikerros, aivan rapautunutta. Se sekoittui monin paikoin hiesuun, jolloin mitään selvää rajaa niiden välillä ei voinut havaita. Näiden kerrosten alla oli 1 - 5 cm kulttuurimaata.

Eteläpatterin ja Pikkuportin nurkkauksen kaivanto, (ulkopuoli): Muurin alareuna oli tasolla + 76.40, hirsirakenteiden päällä. Hirsien välinen maa sisältää hiekkaa, multaa ja puunjuuria sekä hirsistä muodostunutta lahojätettä. Tämä kerros ulottuu tasoon + 76.20. Muurin alla ei ollut pystypaaluja, vaikka sen edustalla n. 110 cm päässä niitä oli kolme kappaletta. Tasosta + 76.20 alkaa hiesu, jonka yläosassa on kuitenkin jonkun verran karkeaa hiekkaa. Muurin pohjakivien alapinnat olivat laastin peitossa.

Muurin ulkopuolella oli täyttemaassa tiilimurskakerros, joka alkoi tasosta + 76.60, jatkui tasoon + 76.00, tiilien koot: 5 x 15, 6 x 13. (Kuva 24)

10.8.-64.

Siipi D saatu tyhjennettyä ammutuista kivistä.

Kurttiini V:n alle (itäpää) laitettu sadevesiviemärin putket, taso + 75,80. Kurttiinin ulkopuolella putket ovat tasolla + 75.45. (Läntisempi kaivo). Tämän viereen tulee toi-

nen kaivo, josta putket lähtevät tasolta + 76.10. Kaivojen kannet n. tasolla 78.20.

Kurttiini V:n länsipäässä anturoiden kaivaminen jatkuu.

E 101 tutkittu. Kts. kaiyaukertomus.

Eteläpatterin muurien purkaminen jatkuu.

Pääportin keskitasannetta laatoitettu.

11.8.-64.

Kurttiini V:n itäpään anturoita valetaan.

Eteläpatterin ulkopuolella jouduttu purkamaan alimman ampuma-aukon pohjaa savukanavan rakenteiden takia.

Eteläpatterin ulkopuolen lyhyen sivun Pikkuportin puoleinen kaivanto: eteläpatterin suuntaiset hirret alimmaisina. Muurin alla, 150 cm päässä sen ulkoreunasta oli juoksuhirsi, joka ulottui Pikkuportista muurissa olevan sauman kohdalle. Sitä vastapäätä sauman toisella puolella oli toinen juoksuhirsi n. 180 cm päässä muurin ulkoreunasta, edellämainitun hirren alareunan tasolla. Se oli upotettu hiesukerrokseen, jossa oli myös isohkoja kiviä (50 cm pitk.). Muurissa olevan sauman itäpuolella olevat hirret olivat toisia ohuempia, n. 20 -25 cm paksuja. Sauman länsipuolella, juoksuhirsien päällä oli osittain muurin sisään murattuna muita paksumpi (45 cm) hirsi. (Kuva 24)

Pääportin kaivannossa porttiaukon edustalla alkoi 40 cm päässä portin oikeasta pielestä keskustaa kohti ja 65 cm hirsiristikosta ylöspäin tasanne, jonka paksuus oli kaksi kivivarvia. Sen päällä oli 30 cm paksulta mukulakiviä, jotka olivat osittain laastilla toisissaan kiinni.

Tehty maaleikkaus (kuva 25).

Pikkuportin bastionin kärjen lounaispuolen kaivannoissa on kahta eri kokoa olevia pystypaaluja: pitkiä, jotka ulottuvat muurin alapinnan kiviin asti, (laasti välissä tai ilman) ja lyhyempiä, jotka ulottuvat hirsiristikon alareunaan. Sama koskee myös kaakkoissivua. Paikoin hirsiristikko oli kolminkertainen,

alimmaisena ja päällimmäisenä oli sidehirret, välissä juoksu-
hirret. Juoksuhirret alkoivat 75 cm päässä muurin ulkoreunasta,
sen alla. Sidehirret päättyivät tähän ulommaiseen hirteen. Täy-
temaa sisälsi isohkoja kiviä, tiilinpalsia ja laastia. Paikoin
oli bastionin pohjakivien ja täytemaan välissä n. 20 cm:n tyhjä
tila maan painumisen johdosta.

Pikkuportin länsisivun anturan kaivannoissa oli heti luisk-
kan alla kaksi juoksuhiirikerrosta, joiden välissä n. 8 cm pak-
su kerros laastia, osittain rapautunutta. Ylimmät hirret vier-
vieressä, alemmat juoksuhirret, joihin sidehirret olivat lii-
toksessa, olivat 30 cm päässä toisistaan, sidehirsien välit
n. 50 cm.

Pystypaalut alkoivat n. 20 cm päässä luiskasta sen ulko-
puolella (paalujen ulkoreunasta mitaten). Yksi paaluista oli
hyvin vinossa. (Valokuvat 966 - 971)

S 101:n ensimmäinen kaivanto portista itään: Muurin alla
säännöllinen ristikko, jossa juoksut alimmaisina. Muurin edus-
talla kaksi ristikkokerrosta. Aivan reunan alla kaksi päälle-
käistä juoksuhiirttä, alimmaisena paksuus 40 cm. Hirret eivät ol-
leet aivan yhdensuuntaisia. Pysty- ja vaakasuorien hirsien vä-
leissä hyvin suuria kiviä. Muurin alareuna tasolla + 76.35.

12.8.-64.

Eteläpatterin ulkopuolen lyhyen sivun, Pikkuportin puolei-
nen, anturaa alettu valaa.

14.8.-64.

Eteläpatterin ulkopuolella, lyhyellä sivulla alettu kaivaa
uutta anturan kaivantoa.

Pääportin pohjoispuoli valettu ja laattakivet asetettu
paikoilleen.

Kurttiini V:n itäpäässä sisäpuolella alettu kaivaa anturoiden kaivantója muurin alle. Anturan yläreuna oli tasolla + 77.25 ja muurin alareuna tasolla + 76.15. Anturan osalla laasti on hyvin rapautunutta ja kivet irrallaan toisistaan.

17.8.-64.

Alettu kaivaa Eerikintornin länsipuolelle F 101:n muurin vierustaa pitkin sadevesiviemärin kaivantoa.

19.8.-64.

Siipi D:n poikittainen välimuuri purettu välitasoon saakka, taso + 91.08. Tällä tasolla oli koko muurin pituudelta ja leveydeltä lankkujen jätteitä. Ne olivat osittain palaneita, varsinkin reunaosat, osittain lahonneita. Lankkujen päällä ja alla oli parin cm paksu laasti. Muurin pohjoispäässä lankut olivat paremmin säilyneitä, pituudet 100 cm - 135 cm, leveydet n. 25 cm. Nämä lankut, 3 kpl., sijaitsivat muurin itäreunalla ja niiden päiden välissä oli 23 - 30 cm pitkät liuskakivet. Niissä osin muuria, joissa ei ollut enää puujätteitä, oli kuitenkin laastissa selviä puusyiden painanteita. (Kuvat 26 ja 27.)

Kurttiini V:n länsipään anturoita injektoitu.

21.8.-64.

Päälaiturin laattakivien paikoilleen muuraus saatu valmiiksi. Pikkuportin bastionilla työt jatkuvat, anturoita kaivetaan ja valetaan.

Eteläpatterin ulkopuolella, lyhyen sivun anturan kaivannosta tuli muurin ulkopuolelta esille yksi muurin suuntainen ja kaksi siihen kohtisuorassa olevaa hirttä. (Katso kuva 24) Pitkittäin olevan hirren alla oli vielä yksi lyhyt, poikittainen hirsi. Täytemaa sisältää runsaasti pientä kiveä, laastia, tiilikappaleita sekä puunjuuria.

F 101:n vierustan kaivannossa Eerikintornin länsipuolella oli muurin alla oleva maa pääasiassa hiekkaa ja hiesua, aivan muurin reunan alla oli hiiltä sisältävä tumma kerros, paksuus 5 -7 cm, länteenpäin se laskee jolloin sen ja muurin alareunan

väliin jää n. 10 cm hiesua.

Kehämuurin alareuna oli tasolla + 77.65. F 101:n alareuna oli kehämuurin kulmauksessa n. 40 cm ylempänä kuin kehämuurin. Se oli melko huonoa muurausta, pienehköistä kivistä tehtyä, laasti rapautunutta. Kivien välissä kulttuurimaata (+ hiiltä). Kehämuuri jatkuu F 101:n sisään. Länteen päin F 101:n alareuna laskee ollen paikoin samalla tasolla kuin kehämuuri. Hiekkakerroksissa oli joitakin hyvin suuria kiviä. (halk. 35-40-50 cm).

25.8.-64.

Siipi D:n tyhjentäminen poikittaisen muurin purkausjätteis-
tä jatkuu.

F 101:n vierustan vedenpoistokanavan kaivanto saatu valmiiksi.
Eteläpatterin tyhjentäminen jatkuu.

Pikkuportin bastionin lounaissivulla oli vedenpoistokanavan suuaukko, joka oli jäänyt luiskan pinnan alle. Luiskan osalta kanava oli harmaakivimuurausta, itse muurin alla olevassa osassa kanavan vasen reuna oli edelleen harmaakivimuurausta, mutta oikea reuna tiilimuurausta. "Katto" oli laattakivistä. Kanavan mitat: korkeus 39 cm, leveys 30 cm. Tiilien mitat: 6 x 12 x 25. Kanavan pohjakivet olivat heti pohjahirsistön päällä.

Alettiin hakata laastia Pieneltä linnanpihalta, Isolle linnanpihalle vievän porttihilvin seinistä.

26.8.-64.

Eerikintornista etelään olevan muurin alitse alettu kaivaa sadevesikanavan ojaa.

Meslöffin salin päällä suoritettu koekaivantoja.

Isolle linnanpihalle vievän läntisen porttihilvin seinistä poistetaan edelleen laastia.

Pienellä linnanpihalla kaivettu tutkimuksia varten Isolle linnanpihalle vievän porttikäytävän eteläkulman ja siipi E:n kulmauksessa.

Eerikintornin itäpuolen kaivannossa, täytemaassa olevien

tiilien mitat:

8,5 x 8 x 13

8 x ? x 14,5

10 x 4,5 x ?

27.8.-64.

Eerikintornin länsipuolella oli kehämuurin alapinta tasolla + 77.65. Tornin ja F 101:n välissä olevan lyhyen muurin alle valettu betoniantura, jonka yläreuna on suunnilleen E 101:stä tulevan vesikanavan alareunan tasolla. F 101:n vierustan kaivantoon samoin mainitun anturan vierustalle asetettu sadevesiviemärin putket. (Valokuvat)

Meslöffin salin esiinkaivaminen jatkuu.

Eerikintornista etelään olevan muurin alitse asetettu sadevesiviemärin putket. Muurin alareuna oli 1 m anturan yläreunasta alaspäin.

Alettu jälleen purkaa adjutanttin rakennuksen toisen kerroksen lattioita.

Kellarit tyhjennetty jo aikaisemmin.

31.8.-64.

Pikkuportin bastionin ulkopuolella työt jatkuvat.

Holvikäytävästä Iso - Pieni linnanpiha poistettu Pienen linnanpihan puoleisessa päässä katossa olevista hirsistä kolmas sisäreunasta lukien. Holvaus päättyi kohtaan, mistä vaakasuora hirsistö alkoi.

1.9.-64.

Eerikintornin ja F 101:n välisen muurin alle betonianturan päälle muurataan uutta muuria, joka tulee ulottumaan mainittuun välimuuriin saakka. Kivien väleihin jätetään kalkkisaumaosvara.

Pikkuportin bastionin kaakkoissivulla, sen pohjoispäässä, on anturan kaivannossa kaksinkertainen hirsiristikko. Hirret eivät muodosta missään suoraa kulmaa keskenään. Osa pysty-

paaluista päättyy alempaan ristikkoon, osa ulottuu muurin pohjaan asti. Molemmat ristiköt olivat aivan toisissaan kiinni.

(Kuva 28)

Pikkuportin bastionin lounaissivulla on kahdessa kaivannossa tullut esille "ponttiseinän" osia. Näiden nelikulmaisten, lovettujen ja pykälöityjen paalujen yläreunat olivat tasolla + 76.60. Ne ovat suunnilleen muurin ulkoreunan kohdalla, sen suuntaisina. N. 480 cm päässä bastionin kärjestä ne kääntyvät koilliseen, jatkuen n. 5 paalun verran bastionin sisustaa kohden.

(Kuva 29)

2.9.-64.

Kurttiin V:n ja Meslöffin salin välisen kulma-anturan kaivanto: Muurin alareuna tasolla + 76.10. Muurin alla ei ollut hirsistöä (kuten ei viereisessäkään kaivannossa) kuin vasta sen osan alla, joka jatkuu Meslöffin muurin ohitse itään.

Juoksuhirret ovat aivan vierä vieressä, 7 kpl., joista läpimitaltaan pienempiä kuin muut olivat kurttiinin ulkoreunan ulkopuolella. Kaikkien hirsien alla oli yksi juoksuhirsi, joka oli suoraa hiesun päällä. Juoksuhirsien päät oli varta vasten katkottu. Näistä hirsistä n. 30 cm ylöspäin oli Meslöffin suuntainen hirsi, joka päättyi n. 75 cm päähän kurttiinista. Hirren alla oli parin cm paksuinen kerros soraa, joka vähitellen muuttui laastiksi. Tämä kerros laski jyrkästi kurttiinin hirsistön tasolle, kuten hiesukin, joka oli mainitun kerroksen alla. Pohjahiesu laski myös kurttiinin alla melko jyrkästi muurin keskustaa kohden, koska täällä n. 150 cm päässä muurin reunasta oli hyvin suuri kivi (150 cm pit.) ikäänkuin painamassa kerroksia alaspäin. Hiesun päällä oli kulttuurimaata (pääas. mullansek. hiekkaa), joka täytti sen osan mikä jäi muurin alareunan ja hiesun väliin. Kiven vierustalla kulttuurimaa oli n. 60 cm paksu, ja se näytti jatkuvan kiven alle n. parin cm paksuisena.

Myös edellisessä kaivannossa (puheena olevan kaivannon länsipuolella) maakerrokset laskivat kiveä kohti, joka ei kuitenkaan siinä vaiheessa ollut näkyvissä. (Valokuvat 1036 - 1039)

Meslöffin salin ja kurttiinin alaosa kts. kuva 30. Mainittujen muurien alapinnoissa ei ollut niiden liittymäkohdassa havaittavissa minkäänlaista saumaa.

3.9.-64.

Alettiin kaivaa Isolla linnanpihalla kasarmirakennuksen vierustalle lämpökanavan kaivantoa, samalla valetaan myös kasarmin alle betonianturat.

Aloitettiin uuden anturan kaivanto eteläpatterin ulkopuolella.

7.9.-64.

Pohjavahvistus Oy. alkoi kaivaa Eteläpatterilla N 101:ssä ja N 102:ssä anturoiden ja pilarien kaivantoja.

9.9.-64.

Eteläpatteri: N 101:n pohjoisseinän alla oli neljä isoa hirttä vierekkäin. Ne olivat osittain kokonaan lahonneita, jolloin niiden paikkaa oli osoittamassa vain n. 40 cm läpimittaiset painanteet muurin alapinnassa. Muurin alapinnan (hirsien syvennyksen pohjalta mitaten) ja maanpinnan väliin jäi n. 40-50 cm korkea tyhjä tila. (Valokuvat 924-928)

Alettu kaivaa Eerikintornista etelään olevan muurin ja Rautaportin välistä osaa.

10.9.-64.

Isolla linnanpihalla lämpökanavan kaivannon länsipäässä kaivettu kasarmin muurin alle. (Kaivanto n. 350 cm päässä kulm³)
 Heti kivien alla oli kulttuurimaata n. 30 cm. Sen alla hiekkaa y.m. n. 30 cm ja jälleen parin cm kulttuurikerros. Muuri oli alaosastaan erittäin huonoa ja sortui n. 40 cm korkeuteen asti.
 (Kuva 31)

Meslöfin salin pohjoispuolella olevan kellarin päällys: Turpeiden alla oli 1 - 2 cm paksu laastikerros ja sen alla n.12 cm paksulta mukulakiviä, niiden alla muurattu pinta. Kaivantoa ei jatkettu.

Mainitusta kohdasta länteen, huoneen päällä, johon johtaa ovi nykyisen kioskin takaa, ei ollut minkäänlaista laastipintaa, vaan täytemaa alkoi suoraan turpeiden alta.

Eerikintornin ja siitä etelään olevan muurin päällystä puhdistettu ja saumattu sementinsekaisella laastilla.

Rautaportin ja Eerikintornista etelään olevan muurin välisessä kaivannossa alkoi tasolta + 78.80.88 - 10 cm paksu kova tummahko kerros, joka oli ollut mahdollisesti vanha pihapinta. Tämän alla oli mullansekainen laastikerros, ei tasainen pinta, n. 7 cm paksu ja sen alla puhdas, murentunut laasti.

Pienellä linnanpihalla itäisen portin vasemman pielen kaivanto laudoitettu ja raudoitettu.

11.9.-64.

Adjutanttin rakennuksessa puhdistettu toisen kerroksen huoneiden pohjia.

Alettu kaivaa Isolla linnanpihalla vahtimestarin rakennuksen edustalta. N. 10 cm nykyisen pihatason alapuolella oli mukulakiveys.

Meslöfin pohjoispuolella olevan läntisen huoneen (N 104) esille kaivaminen jatkuu.

Pienellä linnanpihalla itäisen portin vasemman pielen antura valettu.

S 101:ssä valettu läntisin antura.

Eteläpatterin (lämpökeskus) anturoiden kaivaminen jatkuu.

Eteläpatterin keskellä, N 101:n ja N 102:n puretun väliseinän alla, sen suuntaisena oli mullansekaista maata (lahojätteitä seassa) sisältävä kourumainen syvennys, joka alkoi pohjoismuurin alta todennäköisesti jo Isolta linnanpihalta ja jatkui 1500 luvun muuriin asti.

14.9.-64.

Alettu seuloa maata vahtimestarin rakennuksen edustalta. Tullut esiin mukulakiveystaso.

Eteläpatterin sisäpuolella pohjoismuurin keskimmäinen antura laudoitettu. Tehty maaleikkaus.

15.9.-64.

Rautaportin ja Eerikintornista etelään olevan muurin välin kaivaminen aloitettu jälleen. Esille tullut edelleen vain laastikerroksia. (Leikkauslinjalla, joka on suunnilleen Rautaportin eteläpielestä kohtisuoraa itäistä muuria kohti, ovat hiilikerrokset eivät jatku pohjoiseen kuin n. 10 - 20 cm verran.)

16.9.-64.

Rautaportin itäpuolen kaivannossa oli tornin vieressä kaivettu aikaisempina kesinä tasoon + 78.27/30, joten ylempien laasti - y.m. kerrosten jatkumista torniin saakka, mikä kuitenkin on todennäköistä, ei voitu osoittaa. Kaivannon eteläpäässä tullut esille kivikasa. Kivet poistettiin, niiden alla oli kulttuurimaata. Kaivannon pohjoispäässä tuli esille n. 37 cm syvä osittain kivien reunustama ympyränmuotoinen syväne, joka oli täynnä kulttuurimaata. Rautaportin alla, sen liittymäkohdassa Eerikintorniin oli runsaasti kulttuurimaata. (Mahdollisesti aikaisempien kesien kaivauksista ainakin osittain johtuva.)

Kaivannon keskelle kaivettiin viemäriputkien oja ja putket asetettiin tasolle + 77.30. Tämän kaivannon reunoista piirrettiin maaleikkaus. Kaivanto täytettiin.

Kasarmirakennuksen länsipään toisessa anturan kaivannossa maakerrokset jatkuvat kasarmin alle samalla nousten. (Kuva 32.)

17.9.-64.

Kasarmirakennuksen anturoiden kaivaminen jatkuu.

Adjutanttin rakennuksen edustalla ja alla jatkuu anturoiden kaivaminen. (Kuva 34.)

Huoneessa H. 102 lattia purettu, samoin portaiden alla ollut puinen seinä, joka ulottui pylvääseen saakka. Lattialankujen alla oli joitakin luita.

18.9.-64.

Eteläpatterin sisäpuolella jouduttiin lämpökeskuksen takia purkamaan 1500- luvun kehämuurin antura koko siltä matkalta, mikä jää lämpökeskuksen sisäpuolelle. Antura alkaa N101:n itäpäässä tasolta + 78.82 ja sen korkeus on 110 cm, siis alareuna tasolla + 77.72. N 102:n länsipäässä anturan yläreuna on tasolla + 78.55 ja alareuna + 77.50. Anturan leveys: itäpää 20 cm, länsipää 60 cm. (Kuva 35.)

Anturakivet olivat hyvin pitkiä ja kapeita. N. 120 - 100 cm pitkiä sidekiviä, jotka ulottuivat 50 - 60 cm muurin alle ja olivat kohtisuorassa sitä vasten. Osa kivistä oli tietenkin pienempiä. Muurin pohjakivet olivat samoin hyvin pitkiä, jopa yli 150 cm, pääasiassa melko litteitä 20 - 30 cm, leveyden ollessa 40 - 60 cm. Muurin sisällä oli paikoin runsaasti aivan pientä kiveä, isompien väliin heitettyjä, jonkunverran laastia siteenä.

Kivien välissä oli runsaasti puunjuuria ja laasti oli rapautunut kalkkipitoiseksi hiekaksi.

Anturakivet ja muurin alareunan kivet olivat suoraa hiesun päällä. Vain muurin keskipaikkeilla, kohdalla mistä välimuuri purettiin pois, oli muurin alla 2 - 4 cm paksulta palanutta puuta ja n. 10 cm paksulta kulttuurimaata.

Kasarmirakennuksen alaosa oli muurin itäpäässä kulkevasta olasta alaspäin selvästi toisenlaista muurausta kuin sen yläpuolella ja länsipäässä oleva muuri. Kivet olivat suurempia, ja muodostivat melko tasaisen pinnan, kiilakiviä ei alaosassa. Olan taso oli n. + 82.70, rakennuksen keskivaiheilla n. 82.30. Muurin alareuna vaihteli itäpäässä tason + 81.00 molemmin puolin, alin kohta + 80.50.

Todennäköisesti pihantason alentamisen yhteydessä on muuria mainitulta alalta jouduttu muuraamaan lisää alaspäin. Tällöin olisi myös mahdollinen kulttuurikerros poistettu, koska sitä esiintyi vain 7,7 m matkalla länsipäästä mitaten. Muurin alareunaan sen sisäpuolelle oli muodostunut kaksi porrastusta, jolloin muurin alareunan leveydeksi ulkoreunasta mitaten, jää 100 - 120 cm. Tämän paksuisena muuri jatkuu n. 100 cm eli n. tasoon + 82.00. Tästä alkaa muurissa n. 60 cm levennys. Tällöin muurin koko paksuudeksi tulee 190 - 200 cm. (Kts. kuva 31.B.)

21.9.-64.

Eteläpatteri: Pohjois- ja länsiseinän kulmaan tehty pilarin anturan kaivanto. Heti muurin alla maa oli erittäin kovaa hiesua, jossa runsaasti ruostejuovia. 118 cm päässä muurin alareunasta mitaten eli tasolta + 78.02 alkaa soraa sisältävä kerros, joka vaikuttaa samalta kuin kasarmirakennuksen alla oleva. Pohjoismuurin itäpäässä sorakerros alkaa tasolta + 76.60.

Itämuurin alla oleva kulttuurikerros oli muurin pohjoispäässä 50 cm paksu, sen alla n. 15 cm hiekkaa ja senjälkeen hiesu. Kulttuurikerros kapeni etelään päin : n. 1 m etäisyydellä pohjoismuurista se oli 30 cm ja muurin eteläpäässä vain 5 cm paksu.

Itämuurin ja etelämuurin kulmaukseen oli myös tehty pilarin anturan kaivanto, jonka pohjoisreunasta oli havaittavissa, että eteläpatterin keskustaa kohden kulttuurikerros paksunee: kun se itämuurin vieressä oli mainitut 5 cm, niin 2 m päässä keskustaa kohden se oli jo 90 cm paksu.

Pikkuportin bastionissa on sen länsisivulla 2 anturaa kärjestä lukien valmiina, seuraavat 2 osittain valettu. Koko länsisivu kaivauksen alaisena. Työt keskeytetty joksikin aikaa.

Alettu kaivaa Paksun bastionin pohjaa, tarkoituksena saada esille Paksusta tornista mahdollisesti jäljelle jääneet perustuksen osat. (Kuva 36.)

22.9.-64.

Meslöfin salin pohjoispuolella olevan huoneen kaivannossa oli tasolla n. + 81.80 pohjois-, + 81.49 itä- ja + 81.36 etelä-sivulla hirsien jätteitä. Kysymyksessä on mahdollisesti vanha lattiataso. Länsi ja itäseinillä oli kapeat olat. Itäseinällä olan yläpinta tasolla + 81.90, leveys 10 cm, länsiseinällä + 81.80 eteläpää, pohjoispää + 82.00, leveys 10 - 16 cm. Kaakoisnurkasta tehty n. 70 kpl. rautakuulia käsittävä löytö, taso + 81.80 - + 81.70. (Kuva 37.)

23.9.-64.

Paksussa bastionissa pilarin itäpuolella tuli heti ohuen pintakerroksen (hiekkaa y.m.) jälkeen esille laastikerros, paksuus n. 10 cm. Laastin alla oli laattakiveys, paikoin melko epätasainen kivien painumisien ja kallistumisien vuoksi. Osittain tämä laattakiveys puuttui. Laastin alla oli n. 2 cm paksu kerros lahoa puujätettä, minkä jälkeen alkoi 5 - 7 cm paksu hiesukerros. Hiesun alla 3 - 5 cm multaa (kulttuurimaata) ja jälleen 3 - 5 cm hiesua, jonka seassa hiekkaa. Tämä kerros muuttuu vähitellen karkeammaksi hiekaksi, jossa pienehköjä kiviä ja tiilinpalasia. Tätä täytemaata on n. 15 - 20 cm. Tämän jälkeen alkaa pelkkä kivikerros. Kivien välissä jonkunverran laastia. Vaikuttaa pelkältä röykkiöltä. Ei varmaa onko kysymyksessä Paksun tornin jäänteet. (Kts. kaivauskertomus.)

Meslöfin salin pohjoispuolen huoneen kaivannossa tultu n. tasoon + 81.00. Tällöin oli tähän asti vallalla ollut tiilimurskan ja laastinpalojen sekainen täytemaa alkanut vähitellen loppua. Sitä oli enää pienellä alalla itäreunan keskipaikkeilla. Huoneen keskipaikkeilta oli tullut esille pohjois- etelä suuntainen poikkimuuri leveys 70 cm. Tämän muurin länsipuolella oleva alue oli pohjoisosaltaan tummaa täytemaata, eteläosaltaan hiesunsekaista täytemaata. (Kts. kuva 38.)

Itäseinän edustalla molemmissa päissä oli runsaasti suuria irtonaisia kivilohkareita.

Edellä mainittu pohjois - etelä suuntainen muuri päättyy pohjoisseinän olkaan, joka alkaa tasosta + 81.35. - 81.20 ja jonka leveys länsipäästä on 80 cm, itäpäästä 20 cm.

E 102: n Ison linnanpihan puoleisen pään pohjoispielen ja kasarmirakennuksen välisen anturan kaivanto:

Tasoon + 81.55 oli portin pohjoispieli kiinteää muurausta. Sen jälkeen melko irtonaista muuria 15 cm, jossa kivet osittain vain runsaan mullan sitomia. Kaivettaessa kulma jäi ilmaan. Tämä kerros jatkuu länteen päin, pitkin E 102:n pohjoispielen. Porttiholvin mukulakiveys ennen kaivausta oli tasolla + 81.50.

Puheena olevasta kulmasta n. 40 cm pohjoiseen (kasarmirakennukseen päin) muuri oli niin ehjää, että se voitiin jättää paikoilleen, mutta sen jälkeen muuria jouduttiin purkamaan n. tasosta +81.80 alaspäin. Muurin ulkosivu oli vain kuori, jossa kivet olivat jotakuinkin varveittain, sisäpuoli oli hyvin huonoa ja rapautunutta muurausta ilman säännöllisiä varveja. Muurin alareuna oli tasolla + 80.50. (Kuva 39 A.)

Kaivannon eteläreunassa on havaittavissa seuraavat maakerrokset : porttikäytävän mukulakiveyksen (taso + 81.50) alla hiekka, johon kivet oli upotettu n. 3 - 5 cm, laastinsekainen täytemaa n. 20 cm. Kulttuurimaa (multaa) n. 20 - 25 cm, joka jatkuu pielen alle n. 20 - 30 cm. (Kuva 39 B.)

Kurttiini V:n ja Meslöffin välinen kulma - antura valettu.

Pieni linnanpiha: keskuskierreportaisiin vievien ulkoportaiden kaksi alimmaista askelmaa poistettu linnantuvan muurin alle valettavien anturoiden kaivamisen takia. Askelmien alla oli laastia ja pientä kiveä, yksi suurehko kivi 38 cm leveä, 30 cm paksu, jonka alla oli pari cm kulttuurimaata (multaa) ja edustalla vierettäin ladottuja tiilejä 3 kpl. 14,5 x7, 12 x 6,

12 x 6,5. Linnantuvan muurin edustalla oli pari liuskakiveä. Yksi näytti tulevan muurin alta, mutta vain sen verran, ettei selvästä liitteestä voi puhua. (kuva 40)

Alettu kaivaa Pienen linnanpihan itäportin vasemman puolen (kats. Pieneltä linnanpihalta) anturan kaivantoa. Muuri suoraa hiesun päällä.

24.9.1964

Valettu Adjutantin rakennuksen portaiden vasemmanpuoleinen antura.

Rautaportin itäpuolelle laitettu alaojaputket.

Meslöffin salin pohjoispuolella olevasta huoneesta (N 104) tullut esille pohjois-eteläsuuntainen muuri länsiseinän vierestä, leveys n. 1 m. Muuri päättyy itä-länsisuuntaiseen anturamuuriin. (kuva 41).

Lämpökeskuksessa (Eteläpatteri) jouduttiin purkamaan 1500-luvun muurin läntisen ampuma-aukon pohjaa, kuitenkin vain n. 30-45 cm.

Isolla linnanpihalla kasarmin anturoiden kaivaminen jatkui.

25.9.1964

Kasramirakennuksen alla antura IV:n kaivannossa, joka alkaa n. 7 m 30 cm päästä siipi E:stä, oli seuraavat maakerrokset (leikkauspinta 110 cm päässä muurin etureunasta): heti muurin reunan alla hiesu, tämän alla kulttuurikerros, joka jatkuu edellisestä kaivannosta, nyt vain 4-6 cm paksuisena ja päättyy muurin alareunaan 100 cm:n päähän läntisestä valusta. Sen alla 10 cm karkeaa ruskeaa hiekkaa, joka siitä kohdasta eteenpäin, mihin kulttuurimaa päättyi oli heti muurin alareunan alla, tällöön 25 cm paksuna. Kerrokset laskevat länteen (siipi E:tä kohti).

Tämän karkean hiekkakerroksen (melk. soraa) alla oli hiesu, joka oli länsiosasta 15 cm, itäosasta 30 cm paksu. Tämän alla jälleen samanlainen karkea hiekka kuin edellä, kerros alkoi nyt n. 100 cm päässä läntisestä valusta laskea itään. Tämän kerroksen jälkeen oli hienompaa hiekkaa, jossa pari kulttuurimaajuovaa (mahd. vain lahoa puuta) (kuva 42).

Lämpökeskuksella valettu länsi- ja pohjoismuurin kulman anturaa + pilarin pohja (osittain).

Paksussa bastionissa on kasematti L 104:ssä tullut esille laastipinnan alta 4 lahonnutta hirttä itä-länsisuunnassa. Oletettavasti tykkien alustalavaa.

28.9.1964

Kasarmirakennuksen anturaa IV jatkettaessa kävi ilmi, että ylin kulttuurikerros jatkuu aivan muurin alareunaa seuraten 160 cm päähän läntisestä valusta. Tällöin oli kaivettu 140 cm päähän muurin alle sen etureunasta.

Lämpökeskuksessa kaivetaan edelleen etelä- ja länsimuurin kulman anturaa. Koko etelämuurin alusta ampuma-aukkoon oli kaivettu. 1500-l. muurin anturan alareuna oli tasolla + 77.50. Antura jatkui tasosta + 78.20 alaspäin länsimuurin alle. (valokuva 936). Anturakivet pitkiä ja kapeita (n. 120 cm pitk.)

Pikkuportin bastionin lounaissivun luiska on paikon selvässä liitteessä itse muuriin tasosta + 76.50 alaspäin.

29.9.1964

Adjutanttin rakennuksen anturoita valetaan, samoin länsiportin (Pieni linnanpiha) vasemman pielen anturaa. Ns. keittiömuurin alle tuli vain salaojaputket, ei valuja.

12.10.1964

Holvikäytävä E 102: käytävään kaivettu lämpökanavan kaivanto keskiakselin pohjoispuolella pitkin pohjoissivua. Itäpää siltä osalta missä oli käytävän poikki kulkevaa muurausta on jätetty kaivamatta, n. 280 cm leveydeltä, samoin E 103 oviaukon edusta. Kaivannon eteläseinästä piirrettiin maaleikkaus. Mannpinta ennen kaivausta (mukulakiveys) oli länsipäässä tasolla + 80.80, itäpäässä + 81.55. Kivet oli upotettu hiekkään. Näiden alla oli kulttuurikerros, paksuus 40-45 cm, jossa oli havaittavissa epäselviä lahoppuujuvia ja hieman katkonainen mukula- ja laattakivitaso. Kulttuurikerroksen alla oli vaalea hiesu, joka alaspäin mentäessä muuttui tummemmaksi ja runsaasti ruostejuovia sisältäväksi. (kuvat 43,44,45.)

Kasarmirakennuksen länsipään ensimmäisen anturan kaivanto:
Kasarmin alareuna tasolla + 81.50. Muurin alareuna tasainen,
ei porrastusta.

Muurin alla oli runsaasti irtokviveä sisältävä kulttuurimaa-
kerros, joka kuitenkin puuttui siipi E:n seinustalta n. 130 cm
leveydeltä itään. Kulttuurikerroksen paksuus oli n. 35 cm ja se
alkoi heti muurin ulkoreunasta jatkuen rakennuksen alle oheten
samalla. 150 cm päässä se oli n. 15 cm paksu. Kerroksessa olleet
kivet olivat terävasärmäisiä siruja, mahdollisesti louhinnassa
muodostuneita.

Siipi E:n vieressä, josta mainittu kerros puuttui oli heti
muurin alla soraa, n. 80 cm paksulta, sen alla hiesu.

Siipi E:n alaosa, kasarmin taakse jäävä osa: siipi E jatkuu
tasaisena, saumattuna muurauksena kasarmin muurin alle n. 40 cm
korkeudelta, sen jälkeen muurin alaosaan muodostuu n. 15p20 cm
porrastus, jonka alapuolella kivet hyvin suuria. Muurin alareuna
oli kasarmin etureunan kohdalla tasolla + 80.60, pelkän hiesun
päällä. Pohjoiseen päin muurin alareuna nousee jyrkästi tasoon
+ 81.05 (180 cm päässä kasarmin etureunasta). Tällöin (n. 1 m
päässä etureunasta) kivet alkavat olla sorakerroksen päällä,
joka alkaa aivan kasarmin muurin alapinnasta ja jatkuu myös siipi
E:n alle. (kuva 39).

Eteläpatteri N 101:n pohjoismuuri: pohjoismuurin alla olleet
4 sen suuntaista hirttä jatkuivat muurin alustaa pitkin 170 cm
pään itään. Pohjois- ja itämuurin kulmasta. Hirsien päatekoh-
dassa oli muurissa niiden päiden kokoiset ympyrät.

Pohjoismuurin alla olevista maakerroksista muodostui kulttuuri-
maata ~~käytössä~~ täynnä oleva loivareunainen "kouru", joka tulee
Isolta linnanpihalta. (kuvat 46,47)

13.10.1964 Antura V idästä: muurin etureunan "jatkos" n. 140 cm paksu
ja korkeus sisäpuolella n. 90 cm. Tämän osan takana olevat maa-
kerrokset: (150 cm etureunasta) hieno hiekka heti muurin alla, n.
40 cm, senjälkeen polvekkeinen sorakerros, joka kapenee ylös-
päin 50 - 14 cm ja alinna hiesu (kuva 48).

Kolmannessa anturassa idästä oli muurin etuosan leveys alapinnal

ta n. 130 cm senjälkeen porrastus ylöspäin 90 cm ja muurin sisempi alareuna, jonka leveys 60 cm. Tästä n. 100 cm ylöspäin alkaa lattiataso.

Muissakin anturoiden kaivannoissa lienee muurin alareuna ollut samanlainen, mutta koska kaivantoja ei jatkettu ylöspäin, ei porrastusta tullut esille. Ainakin seitsemänteen anturaan asti idästä oli porrastus kuitenkin havaittavissa. (kuva 31 b ja 33).

Kolmannen anturan kaivannossa (leikkauspinta 190 cm muurin etureunasta) oli heti lattian alla hieno valkea hiekka, joka ulottui 20 cm päähän alaspäin muurin sisemmästä alareunasta. Sen jälkeen alkoi hiesu. Sorakerros oli loppunut jo edellisena anturassa.

Isolla linnanpihalla alettu kaivaa porttikäytävää E 102:n edustaa. Pintamaan jälkeen (n.5 cm) alkoi hiilikerros, joka aivan holvikäytävän edustalla oli tasolla + 81.40, kerros nousi itään päin. Hiilen seassa oli runsaasti palanutta lasia (viehertävää) ja rautanauvoja. Tämän alla laattakivi- ja tiilipinta joka alkaa tasolta + 81.45.

Porttikäytävä E 102: kellariin E 103 vievän oven edustalla, jota ei vielä ole kaivettu tasoa + 80.85 - + 80.75 syvemmälle oli lahopuukerros. Tämä kerros oli sama joka oli näkyvissä etelään päin tehdystä maaleikkauksessa, mainitulla tasolla oli havaittavissa oven edustalla molemmin puolin ja sen keskellä ainakin kolmen käytävään nähden poikittaisten puun lahojätteitä. Näiden välit olivat 60 - 70 cm. Poikittaisten puiden välissä puuaineita, jossa syyt olivat sikin sokin. Puut olivat kerroksen paksuudesta päätellen olleet lankkuja. (kuva 49)

Eteläpatterilla N 101:n kohdalla mistä välimuuri purettiin pois oli sen eteläpäästä tullut esille kaakko-luodesuuntaista hirsiseinää, näkyvissä 4 päällekkäistä hirttä ja nurkkasalvos. Salvos oli osittain jäänyt 1500-1. muurin anturan alle.

1500-1. muurin alla läntisen ampuma-aukon itäpuolella oli kivien alla 10-20 cm paksu kerros kulttuurimaata, sen alla hiekan sekaista ~~maata~~ hiesua n. 10 cm ja tämän alla 2 - 4 cm palanutta puuta.

Suvorovilla alettu kaivaa anturoita sekä sisä- että ulkopuolella.

14.10.1964

Pieni linnanpiha: Adjutantin rakennuksen portaista purettu alimmat askelmat, jotka jäävät seinän ulkopuolelle (3kpl). Muurin alareuna on tasolla + 80.28 - + 80.18. Sen alla kulttuurimaata 12 - 20 - 23 cm, kerros nousi itään. Maa oli tummaa tiilimurskan ja pikkukivien sekaista hiekkamaata.

Adjutantin rakennuksen itäkulman kohdalla muurin alareuna tasolla + 80.50. 85 cm matkalla kulman molemmin puolin oli kulttuurimaata, joka itse rakennuksen muurin reunan alle oli vain 2 - 3 cm, keskuskierreportaisiin vievien ulkoportaiden alla n. 16 cm. Adjutantin rakennuksen anturan korkeus oli 40 - 50 cm, oven kohdalla se oli hyvin epämääräinen.

19.10.1964

Kasarmirakennuksen itäpään viimeinen kaivanto: Hiesu ulottuu muurin alareunaan asti, ei kulttuurimaata. Alimman porraskelman asolla ja hieman sen alapuolella oli muurista esiin pistäviä tasapintaisia kiviä. Ylempi kivi 17 cm, alempi 13 cm ulopmana muurin pintaa.

Kasarmirakennuksen toinen antura lännestä: Muurin alareunan paksuus 150 cm, sen jälkeen porrastusta ylöspäin. Kuinka paljon ei ole varmaa, koska maata ei ole poistettu yläosasta. Heti muurin alla oli paikoin hiekkaa, paikoin kulttuurimaa, joka muodostaa polvekkeisen kerroksen, paksuus 34 - 30 - 20 cm ja ohenee itään. Tämän alla oli hiekkassa pari n. 2 cm paksuista kulttuurimaajuovaa. Niiden alla sora. Kaivannon länsipäässä sora alkoi heit 34 cm paksun kulttuurikerroksen alta. (ks. kuva 50). Kulttuurikerrokset seulottu, ei rahalöytöjä.

Porttikäytävä E 102:n itäpään edustalla oli laattakivistä muodostunut käytävään nähden poikittainen, portaiden tapainen muodostelma, joka käsitti 4 "askelmaa". Mistään portaista ei kuitenkaan voi olla kysymys, koska kivet olivat irralliset, eikä niiden alla ollut laastia, ainoastaan kulttuurimaata. Osa niistä muodosti pihalta tulevien kivien kanssa viettävän pinnan. Nämä "portaat" poistettiin (ks. kaivauskertomusta). Samoin poistettiin tiili- ja liuskakivikerros. Sen alla oli hiilen tummaksi värjäämää hiekkaa n. 2 - 4 cm ja jälleen kerros, jossa tällä kertaa oli pääasiassa tiiltä paikoin pelkkää laastipintaa. Tämä alimmainen tiilikerros ulottui n. 130 cm päähän porttiaukosta. (Valokuva 748)

20.10.1964

Porttikäytävä E 102:n länsipää, pohjosseinän ensimmäisen anturan kaivanto. Kun kaivantoa jatkettiin muurin alle, huomattiin, että n. 2 cm paksu kulttuurikerros ei jatkunut muurin reunaa pidemmälle sen sisään vaan että heti kivien alla oli hiesu. Muuri oli hyvin huonoa ja sitä jouduttiin purkamaan n. 45 cm korkeudelta. Muurissa oli n. 30 cm paksu kuoriossa, jonka takana kivet olivat ilman varveja muurattu ja laastin rapautumisen johdosta melko irrallisia. N. 85 cm:n päässä länsimuurista länsinurkasta olevan sauma, joka alkoi seinän yläreunasta jatkui tasoon + 80.95. Siitä alaspäin muuri jatkui yhtenäisenä länsipielestä itään. Muurin alareuna oli tasolla + 80.60. (kts. kuva 51).

Meslöffin salin länsipään edustalla alettu kaivaa uusien pilarien anturoiden kaivantoja, jotka joudutaan osittain hakkaamaan muurissa olevan ulokeosan edustalla olevan muurin sisään. Tämä muuraus alkaa tasosta + 79.55 eikä ole liitteessä ulokeosaan, on kuitenkin aivan siinä kiinni. Laasti meko kovaa.

Meslöffin salin pohjoissivulla oleva huone: alettu purkaa huoneen keskellä olevaa pohjois-eteläsuuntaista muuria. Muuri päättyi pohjoissivulla olevaan anturaan eikä ollut kummastakaan päästään liitteessä, se alkoi eteläpäässä tasolta + 80.80, pohjoispäässä + 81.15. Muuraukseen ei oltu käytetty laastia, vaan savea. Reunat olivat epätasaiset, ei varveja. Kivien joukossa jokunen tiili, sekä vaaleita että tummaksipalaneita. Koot:

7,5 x 13	6,5 x 13,5	9 x 12,5
8,5 x 12	8 x 13	

Muurin alareuna oli tasolla + 80.00. Sen alla oli epäselvä kerros laastia ja kulttuurimaata (kuva 41 A,B).

Itse Meslöffin salin (N 105) kaivannossa oli olasta alaspäin maa tummaa ja sisälsi hiiltä, tiilenpaloja ym.

Eteläpatterilla ovat nurkka-anturat sekä pilarien anturat valettu

Pikkuportin kaakkoissivu valettu anturoille. Vain yksi antura itäpäästä puuttuu. Luiska osittain saamaamatta.

21.10.1964

Porttikäytävä E 102:n itäpään edusta: Alemman tiilikerroksen

tiilien koot:

25 x 6,5 x 11

23,8 x 5,5 x 12

? x 6 x 11,5

? x 6 x 12,5

23,5 x 5,5 x 11,5

? x 5 x 12,5

Tiilikerros oli paikoin korvattu pelkällä laastilla. Laasti alkoi tasosta + 81.38.

N. 160 cm päästä portista alkoi parin cm paksuinen hiesukerros. Runaosista hiesu oli 8 cm paksua. Laasti oli vasta tämän kerroksen alla.

160 cm matkalla porttiaukosta itään oli laastikerros n. 2 cm paksu. 190 cm päästä porttiaukosta alkoi laastin alta parin cm:n paksulta tiilimurskan värjäämää laastinsekaista maata sekä lahoa puuta. Minä jälkeen taas laastikerros (kellertävä) ja tämän alla 2 cm kulttuurikerros.

Tasosta + 81.29 alkoi jälleen mukulakiveys, joka selvästi oli emminen pihapinta. Kivet olivat kooltaan melko suuria:

21 x 13, 20 x 12, 25 x 13, 15 x 5, 8 x 8, 20 x 13, 17 x 10, 27 x 25.

125 cm päähän portista kiveys oli 80 cm leveydeltä kaksinkertainen. Kerrosten välissä oli hiekan ja soransekaista tummunutta maata. Yksinkertaisen kiveyksen alla oli 17-20 cm paksu kerros maata, jossa n. 10 cm paksuudelta epämääräinen kerros rapautunutta laastia ja sen alla lahoa puuta, luita ja kalaruotoja. Näiden alla oli hyvin epätasainen kivikerros, jossa kivien nurkat pystyssä. Tämä kivikerros oli osittain porttikäytävän kiveyksen tasolla.

N. 20-35 cm leveydeltä vahtimestarin portaiden vierustalla ei ollut selvää mukulakiveystä vaan särmikkäitä kiviä kulmat pystyssä. Alimman porraskiven edustalla oli n. 48 cm leveydeltä ja 65 cm korkeudelta (alkaen tasosta + 81.43) laastilla toisissaan kiinni olevia kiviä rykelmänä. Kivet olottuivat 110 cm päähän portinpielestä. Tällä kohdalla oli maassa pystypaalu, hyvin laho. Sen yläreuna oli tasolla + 81.27, korkeus n. 50 cm, alapää oli tuettu kivillä. Portaiden alla oli kulttuurimaata n. 60 cm paksuudelta. Tasosta + 81.03 alkoi koko alueella sora ja sen alla hiesu tasosta + 80.87 (porttiaukon edustalla) ja tasosta + 80.91 alaspäin (50 cm päässä portista itään). Hirren kuopassa sora alkoi vasta tasosta + 80.77.

Porttiaukon edustalta esiintulleen muurin korkeus oli 60-65 cm.

Muurin reuna oli n. 25 cm ulompanan siipi E:n muurista. Muuratessa oli laasti "pursunut" ulos saumoista. (kuva 39 A).

Porttiaukon toisella puolen 145 cm päässä kasarmin seinästä ja 170 cm päässä siipi E:stä oli samanlainen pystypäälä kuin edellä selostettu. Sen alareuna oli tasolla + 79.85, korkeus n. 165 cm. Melko hyvin säilynyt.

Mukulakiveys jatkui 4 m päähän porttiaukosta, jolloin alkoi laattakivitaso. Laatat melko suuria. Rajaukseen muodostui 8-10 cm porrastus.

Meslöffin salin pohjoispuolen huoneessa oli alemman oviaukon edustalla lahonneita lautoja, jotka osoittautuivat oveksi. Se oli huonetta täytettäessä kaatunut ja jäänyt maakerrosten väliin. Luultavasti se on kuulunut alempaan oviaukkoon. Sen leveys oli n. 118 cm, pituus 160 cm, paksuus 8-10 cm. Sen muodosti ainakin 8 lautaa, jotka olivat päistään yhdistetty poikittaisilla laudoilla. (kts. kuva 52).

Suvorovin sosäpiha pitkän itäsivun pohjoispään ensimmäisen ampuma-aukon kaivanto: kasematin pohja oli muurattu kivistä, tätä purettiin jonkun verran, mutta varsinainen anturan kaivanto tehtiin kasematin edustalle.

Muurin alareuna oli tasolla + 77.80, mistä alkoi n. 50 cm korkea anturaosa, joka oli liitteessä muuriin. Anturan leveys oli 80-100 cm. Sen päällä oli 2-5 cm paksu tiilimurskakerros. Anturan alla olivat hirsiristikot. Uloimmat hirret ulottuivat n. 100 cm päähän muurista. Ensimmäisen ristikon muodosti 2 juoksuhiirttä, joiden päällä oli sidehirsi. Näiden alapuolella oli edelliseen nähden vinottainen ristikko. Ristikoiden välissä oli n. 25 cm multaa ja kiviä. Alimmaisena oli vielä yksi hirsi. (kuva 53).

Suvorovinulkopuoli, pitkä itäsivu: muurin alareuna tasolla + ~~76.2~~ 76.19 eteläpää, + 76.22 keskiosa. Luiska alkaa tasolta + 76.82 eikä ole liitteessä muuriin kuin vasta aivan muurin alareunasta. Reunan alla kulkee juoksuhirsi. Luiskan sisään ja aivan muurin reunan alle jäävien pystyparrujen päiden ja muurin alareunan väliin jää n. 35 cm väli, joka on muurattu luiskan kivistä. Syvemmällä muurin alla pystypäälä ulottuvat muurin alareunaan tai ristikkoon asti. Muurin alus on irtokiveä, täyte-

maata ja lahoja hirsiä. (Kuva 54 A).

Suvorovin lyhyt itäsivu; ulkopuoli: Muuri suorastaan tyhjän päällä, sillä pystyhirsien päät murtuneet ja lahonneet. Muurin alla paikoin 80 cm tyhjää tilaa. Luiskan yläosasta n. 30 cm oli ilman liitettä muuriin. Sen jälkeen muurin kiintonainen reuna loppuu ja luiskamuuraus alkaa. Tätä on n. 100 cm korkeudelta, eli edustalla oleviin pystypaaluihin saakka. Luiska muodostuu huolellisesti muuratusta kuoriosasta, jonka sisään uloimmat pystypaalut jäävät ja melko irrallisesta sisäosasta, jossa laasti ja kivet ovat toistensa sekaan heitettyt.

Uloimmat pystypaalut olivat n. 60 cm lyhyempiä kuin sisimmät, jotka alunperin olivat olottuneet muurin pohjaan asti (kuva 54B).

12.11.1964

Kasarmirakennuksen anturat valettu, viimeinen 5.11.

Meslöffin salin länsipään portaiden pilarit valettu 2 - 3.11.
Muuria revetöidään.

Adjutanttin rakennuksen anturat valettu. Itäisimmässä anturassa lämpökanavan sisään meno. Maa oli hiesua, jossa hiekkaa ja runsaasti kiviä, joukossa hyvinkin suuria lohkaraita. Rakennuksen alla ei ollut kulttuurimaata. Anturoiden päälle muurattu pari varvia kiviä. (maaleikkaus kaivannon eteläsivusta kuva 55).

Siipi E:n Pienen linnanpihan puoleisen seinän anturat valmiit. (3 kpl, portin pielen ja portaiden välissä) n. 40-50 cm korkeudelta jouduttu muuraamaan uutta muuria anturoiden etureunan päälle.

Paksussa bastionissa sen sisäpuolella itäsivulla on tullut esiin bastionin itäsivun suuntaista muuria, jonka korkeus oli n. 42-45 cm. Muurin reunan alla oli juoksuhiirsi aj sen alla sidehirret. Joista oli 2 näkyvässä. Muurin reuna ulottuu 85 cm päähän bastionin sisäseinästä. Muuri oli eteläpäästä vain yhden kivivarvin paksuinen. Sen päällä oli laastinsekainen maakerros, jossa kiviä tiilenpaloja ja puuta. Kerroksen paksuus oli 25 cm, eteläpäässä 50 cm. Tämän päällä n. 12 cm paksu kerros kulttuurimaata (multaa pientä tiilimurskaa). Paikoin kerrosten välissä oli havaittavissa 1 cm paksu hiesukerros. Kulttuurikerroksen päällä oli jälleen hiesu n. 3-4- cm paksu ja sen päällä kivilaatoitus. Osittain

laatat oli korvattu pelkällä niiden paksuisilla savikerroksella (hiesu). Laattojen päällä oli 5 cm laastinsekaista punertavaa hiekkaa ja 1 cm paksu hiilikerros. Päälimmäisenä hiekkaa.

Porttikäytävä E 102: Käytävän itäpäässä koko sen leveydeltä oli muurausta, joka ulottui n. 3 m päähän länteen. Muurauksen päällä oli tasainen laastipinta. Muurauksen alareuna länsisivulla oli tasolla + 80.38 - + 80.47. Pohjoisseivulla muuri jatkuin 1 m:n verran kauemmas länteen pitkin pohjoissivua. Tämän osan muodosti neljä perättäin olevaa laattakiveä, joiden reunat jäivät pohjoissiiven alle. Laattakivien alla oli parin kivivarvin paksuinen muuraus, 35-40 cm koko korkeus. Alareuna oli tasolla + 80.54 länsipäässä ja + 80.61 itäpäässä, yläreuna n, + 80.96. (kuva 43, 56). Koko pohjoissiiven alla oli hyvin kova hiesu, jossa runsaasti ruostejuovia.

Paksun bastionin keskuspilarin kaakkoissivulla oli kovahko laastipinta tasolla + 77.77, paksuus 5 cm. Joukossa oli myös jokunen laattakivi.

Paksun bastionin ulkopuolen itäpuolen kaivanto: Heti muurin reunan alla juoksuhirsi. Ristikko hyvin tiheä, hirsien välit n. 10 cm. Pystypaalut aivan toisissaan kiinni, ne päättyvät ristikkoon. Kulman alle oli joskus valettu jonkinlainen antura. Hyvin kovaa laastia väriltään sinertävää seassa tiilen- ja kiven paloja. Laastiantura alkoi hirsiristikon alareunasta. Koillisreuna oli n. 2 m. päässä nurkasta muurin alla ja melko jyrkkäreunainen. Anturans sisällä ei ollut pystypaaluja.

Muurin ulkopuolella olevista pystypaaluista uloimpien etureuna oli 120 cm päässä muurista. Ne olivat n. 20 cm korkeampia kuin muurin alla olevat.

Bastionin alareunaa kiersi antura (uloke) joka kaivantoa tehtäessä jouduttiin tältä osalta poistamaan.

Isolla linnanpihalla Eteläpatterin pohjoisseinän edustalla olevasta lämpökanavan ylöstulokohdan kaivannosta tuli esille 9 - 10 lahoa lankkua tai hirttä käsittävä lava tasolla + 77.86. Koko lavan leveys oli 150 cm. Uloinna lännessä oleva lankku oli selvästi kyljellään. ja muodosti jonkunlaisen reunan, jonka korkeus oli 30 cm, paksuus n. 5 cm. Lavan pinta ei ollut tasainen, vaan osa lankuista (hirsistä) näytti olevan kyljellään, esim. toinen idästä luki, jonka korkeus oli 20 cm, muiden jäädessä 7 - 10

cm matalemmalle. Nämä korkeuserot voivat kuitenkin olla vain voimakkaan lahoamisen aikaansaamia. Hirret jatkuivat kaivannon pohjoisreunan alle, osa ulottui aivan Eteläpatterin reunaan asti, mahdollisesti olivat ulottuneet sen allekin. (kts. kuva 57).

Hirsisien^{sien}in päällä oli 56-45 cm paksu hiesukerros, niiden alla pari cm hiesua ja senjälkeen sora.

Maakerrokset kaivannon pohjoisreunalla viettävät hieman itään. Edellämämainitun hiesukerroksen yläreuna oli n. tasolla + 78.42 - 78.26. Sen päällä oli 13 cm paksu kerros lahoa puuta. tämän päällä 25 cm tummaa hiekkaa ja jälleen lahoa puuta, n. 25 cm, syyt pääasiassa itä-länsisuunnassa. Senjälkeen 10 cm ~~kerros~~^{hiesun} hiesunsekaista hiekkaa ja 70 cm korkea kerros irrallisia isohkoja kiviä, tiilenpalasia ja laastimuruja. (kuva 58)

Suvorov, pitkä itäsivu, ulkopuoli: Muurin alapintaa piittää laasti. Pystypaalujen päät murtuneet, eivät kannata muuria. Hirsiristikko 35-45 cm alapuolella muurin pohjaa. (Ollut todennäköisesti pohjassa kiinni). Välissä irtonaista kiveä, osittain muurista valuneen laastin sitomia. Isojen kivien välissä runsaasti pientä kiveä ja tiilenpaloja. Paikoin oli hirsien alla ja pystyhirsien välissä täytemaa tallella: hiekkaa, laastia, tiilimurskaa, pientä kiveä, kokonaisväri oli punertava.

Pystypaaluja oli kolme kokoa: muurin alareunaan ulottuvia, hirsiristikon alareunaan ulottuvia ja luiskan alareunaan ulottuvia. Syvemmällä muurin alla oli pystypaalujen välissä 3-4 hirttä korkea seinä. Mahdollisesti jonkinlaisia arkkurakennelmiä. (kuva 21).

Suvorovin lyhyempi pohjoissivu (joka yhdistää molemmat itäsivut) ulkopuoli: muurin edustalla, 130 cm leveä "antura", jossa kivet vain osittain laastilla kiinni, korkeus 135 cm. Pystypaalut ulottuvat 60 cm päähän muurin ulkopuolelle. Muurin alla olevasta hirsiristikosta osa oli muurin pohjassak kiinni, osa oli siitä n. 35 cm alempana. Täytemaa alkoi n. 65 cm päässä muurin alapinnasta.

Paksun bastionin Suvorovin sisäpuolelle jäävän sivun edusta kulmasta etelään: hirsiristikko aivan muurin pohjassa kiinni. Se ulottuu ulkopuolelle n. 125 cm:n päähän. Ristikon alla 10-40 cm tummaa maata, jossa seassa tiilin- ja laastinpaloja. Sen alla hiesu. Muurin ulkopuolella hiesu alkaa syvemmältä.

13.11.1964

Porttikäytävä E 102:n pohjoissivun itäpää: kiinteä muuri loppui tasolla + 81.46. Sen jälkeen n. 35-46 cm paksu kerros multaa, jossa seassa hiekkaa ja laastia. Portin pohjoispuolelle on muurattu n. 45 cm korkeudelta ja 40 cm pituudelta käytävän pituussuuntaan uutta muuria. (kuva 59 A).

E 102:n eteläsivun itäpää: mukulakiveystaso ennen kaivausta oli + 81.50. Tasosta + 81.60 alaspäin muurin kivet ovat huomattavasti suurempia kuin muun muurin. Tasosta + 81.50 alaspäin oli kivien välissä runsaasti multaa ja tasosta + 80.90 alaspäin oli havaittavissa vuorottaisia laasti- ja multakerroksia n. 30 cm korkeudelta, joukossa oli vain muutama pienehkö kivi. Alemmas mentäessä kivet jälleen suurenivat. (kuva 59 B, 60).

E 102:n eteläseinä, Pienen linnanpihan puoleinen pää: muurin alareuna oli huomattavasti alempana kuin pohjoissivulla. Anturan kaivannossa 130 cm päässä länsipuolelta etelämuurin sivustalla tuli näet esille muurausta, jonka alapinta oli tasolla + 79.60. Muuraus jatkuu yhtenäisenä ylös, ollen etuosastaan eteläseinän suoranainen jatke. Alaosastaan se kuitenkin pian (175 cm päässä puolelta) kääntyy jyrkästi ylöspäin ja samalla muuriin sisäänpäin, koko ajan hiesuny ympäröimänä. Kaivannon itäreunassa se oli n. 30 cm eteläseinän pintaa sisempänä. Laasti oli hyvin rapautunutta. (kuva 61,62).

5,9 m päässä länsipuolelta olevassa kaivannossa tuli myös esille etelämuurin alareunaa, joka täällä oli tasolla + 79.75.

Kulttuurimaakerros eteläseinän länsipuolen edustalla oli vain n. 10 cm paksu, mutta alkaa 150 cm päässä puolelta jyrkästi laskea yläreunan pysytellessä mukulakiveyksen alareunassa (hiekkakerros tosin välissä). Se jatkuu n. 80-60 cm paksuisena 5,3 m päähän, jolloin se taas jyrkästi nousee ja jatkuu 10-15 cm paksuisena porttikäytävän itäpäähän. Maakerroksen väri oli tummahko, seassa oli tiilimurskaa, hiiltä, lahoa puuta, laastimurusia sekä jokunen 6 cm läpimittainen kivi.

Porttikäytävän suuaukon kohdalla kulttuurikerros laskee jyrkästi Pienelle linnanpihalle pöin.

E 102:n Pienen linnanpihan puoleisen suuaukon pohjoispuolella on näkyvissä jäännös entisestä holvikaaresta. N. 50 cm alaspäin porttiaucon yläreunasta oli jäljellä pari syrjittäin olevaa

liuskakiveä, joista ylöspäin pielessä oli holvikaaren jäänteistä muodostunut paksunnos. Vinottain ja syrjittäin olevia kiviä oli myös havaittavissa saumassa, joka oli 85 cm päässä pielestä porttikäytävän pohjoisseinässä. (kuvat 63,64).

Meslöffin salin pohjoispuolella oleva huone, N 104: mitkään seinät eivät ole liitteessä keskenään. Eteläseinällä oli kaksi päällekkäistä ovea, jotka johtivat itse Meslöffin saliin. Ylimmän oven länsipuolelle kulmikas ikkuna-aukko. Kaikki pielet muurattu tiilestä. Itä- ja länsimuuri ovat kumpikin erillisiä muurinosia pohjois- ja etelämuurin välissä.

Pohjoismuurin edustalla olevan anturan leveys länsipäästä oli 80 cm, itäpäästä 20 cm. Se jatkuu samoin kuin itse muurikin itä- ja länsimuurin sisään. Anturan etureunan muuraukseen oli käytetty runsaasti pyörökiveä, eikä sitä oltu saumattu. Anturan päällystystä kävi ilmi, että vain anturan reunaosa oli kiinteää muurausta ja muodosti kuoren, jonka sisäpuolella muuri oli (ainakin pinnasta) irrallisista mukulakivistä. Tämän mukulakiviosan päältä alkoi itse pohjoiseinä, jonka itäpäässä oli pari tartunnalta vaikuttavaa kiveä liitteenä anturaan.

Pohjoisseinän itäpäässä oli toisen kerroksen korkeudella umpeenmuurattu oviaukko. Laastissa näkyy vielä oven kuviointi. Kaivettaessa puuovi mureni pieninä palasina pois.

Länsiseinän edustalla olevan muurinosan leveys oli n. 85 cm, eteläpää 100 cm. Muuri päättyi pohjoisseinän anturaan, eteläpäästään se ei ulottunut eteläseinään asti, vaan päättyi murtopintana n. 42 cm päähän siitä. Tämä väli oli täynnä kiviä, multaa, tiilenpalasia ja hiekkaa. Muurin etureuna vaikutti huolellisemmalta työltä kuin edelläselostettu anturan etureuna. Siihin oli käytetty pinehköjä kiviä, ei pyörökiviä ja se oli saumattu.

Pohjoispäästään muuri jatkui jonkun verran länsiseinän olan alle. Länsiseinän ja muurin rajauksessa oli multaa. Täynnä oleva tila, joka levenee etelään päin, muuri ikäänkuin irtaantui länsiseinästä, jonka pohja kuitenkin näytti olevan muurin yläpinnan tasolla. Muurin keskikohdalla tämä rako oli täytetty laastilla, eteläpäässä se oli jo 18 cm leveä ja täynnä multaa, lahoa puuta ja puunjuuria.

Itse länsiseinä oli alemmasta olasta alaspäin kyvin huonoa muurausta, isohkoista kvistä eikä saumattua.

Huonetta ei ole vielä kokonaan kaivettu esiin. Nyt näyttää pohjalla olevan epämääräisen kivi- ja laastipinta, vain köllisnurkka

n. 80 cm leveydeltä anturan vierestä oli tasaista kiveystä. Eteläosasta n. 69 cm leveydeltä puuttuivat kivet ja laasti kokonaan. (kuva 65).

Kaivaminen lopetettu tältä kesältä.

24.11.1964

Työt jatkuvat edelleen Suvorovin ulkosivustoilla, samoin lämpökeskuksella.

Pienellä linnanpihalla alettu purkaa ns. keittiömuurin itäpäättä portin eteläpielen anturaa varten. Muuria puretaan vain 1 m leveydeltä, joten eteläreunaan jää n. 60 cm kaista koskematonta muuria.

Muurin yläpinta oli tasolla + 80.75/80. Reunaosat olivat isomista kivistä, keskusta pienempää. Kaikki kivet melko irrallisia, laasta tuskin ollenkaan. Muurin pohjoisreunassa ei ollut selviä kivivarveja. E 102:sta tuleva kulttuurikerros teki jyrkän laskun porttiaukon ja keittiömuurin liittymäkohdassa ja jatkui muurin vieräitse länteen. Muurin raot olivat täynnä kulttuurimaata, kunnes tasosta + 80.16 alaspäin kivet alkoivat olla hiesun sisällä. Kiviä oli hyvin harvassa ja ne näyttivät ladotuilta hiesua vasten, laastia ei ollut näkyvässä. Tasosta + 79.73 alkoi luonnonmaa. (kuva 62).

Kun muuria oli päältä purettu n. 45 cm alkoi tasosta + 80.30 alaspäin mahdollisesti vanhempi muuri, koska kivet alkoivat olla varveittain, suhteellisen tasaisina ja laastilla kiinni. Tästä tasosta ylöspäin oli kivien välissä mm. kattohuovan palanen ja melko myöhäiseltä vaikuttava tiili. (27 x 12,5 x 8,5) (kuva 66,67).

Tasosta + 79.82 alaspäin alkoi olla hyvin suuria kiviä, joiden alla oli hiesu (luonnonmaa). Muurin alareuna näytti olevan viettävä etelään päin. Keskipaikkeilla sen taso oli + 79.50. Muurin purkamatta jäänessä etelänpuoleisessa osassa oli irtonaista kiveä aina tasoon + 79.82 asti, josta alkoi 2 kivivälin korkuinen (32 cm) säännöllinen muuraus. Myös tässä muurin alareuna näytti olevan tasolla + 79.50. Tämä säännöllinen muuraus muodosti suhteellisen selvän rajan muurin pohjoisosaan, jossa tällä kohden olivat suuret kvivilohkareet. Keittiömuurin itäpää ei ollut suoranaudessa liitteessä portin oikeaan pieleen, vaikka rajaukohaahan muodostui purettaessa

epätasainen pinta.

Osa muurin kivistä jatkui n. 10-20 cm portin pielen linjan ohi porttiaukon keskustaa kohti. Yksi kivi ulottui n. 40 cm portinpielestä keskustaa kohden. Mutta ei ole varmaa kuuluuko se itse muuriin vaiko porttiaukoj mahdolliseen kavennusmuuraukseen. Kivi oli heti mukulakiveyksen alla hiesussa.

Portin eteläpielen alaosa (maanpintatasosa alempi) melko pienistä kivistä muurattua, laasti pahoin rapautunut. Kivien välissä runsaasti multaa.

Muurissa oleva halkeama, joka päättyy oikealla olevan holvi-kaaren kantaan, jatkuu muurin sisään n. 50 cm verran.

Kasarmirakennuksen antura: yläosa näyttään n. 40 cm korkeudelta erilaiselta kuin siitä alaspäin oleva osa. Kivet ovat pieniä kapeita, osa sidekiviä pituussuunnassa kohtisuoraa muuria vasten kuin tartuntoja. Alaosa oli isohkoista lohkaresta, melko yasaista muutausta ilman kiilakiviä.

+++++

++++

+